

כאמרו קרין לא תהי' כמורין... המנהג המנהיג נמשך... (Text continues with religious commentary)

מראי מקומות לעיון בדרך היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסדה של עמותת "משולי עירומת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 281

הוצאת ע"י בנים הנה"ג
הד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר זבני בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת בבא קמא דף נט - דף סה כס"ד, א' אדר התשס"ט.

(ו:) דחינן לדרב אידי, ומוקמינן דפליגי אי שיימינן בדניוק או בדמויק, מייתי הכא למילתיה משום הא דכתבו התוס' ד"ה ומאי, דסבר אביי דפליגי נמי במשויר, מדקאמר ר' עקיבא דלא בא הכתוב. ולכך קאמר דלא תימא דפליגי בדרב אידי, לדדידיה הוה ניהא הא דנקט לא בא הכתוב, דר' ישמעאל מחמיר טפי.

(ח) תוס' ד"ה ומאי, בתוה"ד, משמע ליה לאביי דבמשויר נמי פליגי. כתב האור שמח (פ"ד מנזקי ממונ הי"ג), דהמחלוקת תליין בהדדי, דלר' עקיבא דשיימינן בעידית דמויק, אינו נידון במשויר, דשייך דוקא אי שיימינן בדניוק, דהתורה אמרה לשיימינהו כמו שיהיו בשעת הקציר, כיון דאפסיד ליה מינייהו. אבל אי שיימינן בדמויק, אינו מושכל כלל שהתורה תחייב כפי מה דסלקו שדותיו דמויק, דאטו הוי ראייה דהחזיו דהניוק היה שוה כן, ומשלם רק מה דהוי ההיזק השתא. ולר' ישמעאל דשיימינן בדניוק, הוי "מיטב שדהו" כמו שהיה עתיד להיות שוה המשויר דניוק.

(ט) בא"ד, אלא אדרבה היה ר' עקיבא מחמיר טפי דאין חייב לקנות מעידית דניוק אם אין לו. ביאר המהר"ם, דר' עקיבא מחמיר טפי, משום דלר' ישמעאל דבניוק שיימינן, אי אית למזיק עידית ובינונית חויבורית, והויבורית כעידית דניוק, משלם מינה. אבל לר' עקיבא דבמויק שיימינן, משלם מעידית דידיה. והא דכתבו, "דאין חייב לקנות מעידית דניוק אם אין לו", היינו דלא תימא דר' ישמעאל מחמיר טפי, בדשוויא עידית דמויק כויבורית דניוק, דחייב לקנות קרקע דשוויא כעידית דניוק ולשלם, דלר' עקיבא אין צריך לקנות אלא יהיב מעידית דידיה. דזה אינו, וכדכתבו התוס' לעיל (ו:) ד"ה כגון, דלכולי עלמא אין צריך לקנות כעידית דניוק, ופליגי כשהויבורית דמויק כעידית דניוק.

(י) גמ', איכא בינייהו כחש גופנא. הקשה המהדורא בתרא, דלרש"י ד"ה במה [עיי' לעיל אות ו'], סבר ר' שמעון בן יהודה, דפגין אינם נישומין אגב קרקע, ואמאי לא קאמר דהא איכא בינייהו. [וצריך ביאור, דשמא סבר רש"י דאף לר' יהושע אין נישומין אגב קרקע, דהתוס' ד"ה אכלה הוכיחו כן בדעת ר' יהושע מדר' שמעון בן יהודה, וכיון דלרש"י סבר ר' שמעון בן יהודה, דאין נישומין אגב קרקע, מנלן דר' יהושע פליג בהא. ויעוין בים של שלמה (בפרקין סימן יט) שביאר, דלרש"י אליבא דר' יהושע אין נישומין אגב קרקע (ג.ר.).].

(יא) גמ', מאן תנא דחייש לכחש גופנא וכו'. הקשה בשערוי רבני דוד פוברסקי (אות קלו), מה הדמיון, הא התם סופה להצטער תחת בעלה, ולא הוי היזק כלל, אבל הכא הוי מזיק גמור. ותיירך, דהתם נמי איכא השתא היזק, דהא ציערה, ושפיר שייך חיוב מזיק, אלא דנפטר משום דסופה להצטער. ולכך מדמה ליה לכחש גופנא דנפטר השתא מחיוב מזיק משום מה דהוי אחר כך.

דף נט ע"א
(א) תוס' ד"ה אכלה סמדר, ואפילו אם נתקלקל המשוירת משלם כענבים העומדות ליבצר. ביאר בתוספות רבינו פרץ, דמדלא קאמר ר' יהושע נידון במשויר בו, מוכח, דתשלומי ענבים העומדות ליבצר אינם כן, והיינו משום דמשויר פעמים לוקה, אבל לר' יהושע אפילו לקה המשויר, אין הניוק מפסיד.

(ב) בא"ד, ובחזיו מודה ר' יהושע או כר' יוסי הגלילי או כרבנן. כתב הרשב"א, דדייקי, דמדנקט ר' יהושע סמדר, ושביק לתבואה דאיירו בה ר' יוסי הגלילי וחכמים, מוכח דבתבואה מודה להו.

(ג) בא"ד, שם. ביאר המהר"ם, דר' יהושע סבר דמשלם כענבים עומדות ליבצר, משום דבסמדר איכא תרתי לטיבותא, א. דחשיב כפרי גמור, ב. דאף אי איכא בהו קלקול, חלקם ניצולים. אבל בחזיו דאיכא תרתי לגריעותא, דתבואה קטנה היא, וכולה מתקלקלת, מצי סבר כר' יוסי או כרבנן. אבל בתבואה גדולה דחשובה כסמדר, נידון כמשויר בו, אלא, דכיון דכולה מתקלקלת, לא משלם כענבים בצורות. ולאי נמי דכתבו התוס', לא קנסו בתבואה כלל, כיון דאינה חשובה כענבים אלא שמין כמה היתה יפה. [ועיי' באות הבאה].

(ד) בא"ד, שם. הקשה המהרש"א, דכיון דסבר ר' יהושע בחזיו כר' יוסי, דאף דליכא פירי משערינן במשויר, הוא הדין בלולבי גפנים. ומאי פריך להלן, ר' שמעון בן יהודה היינו ר' יהושע, הא לר' שמעון בן יהודה, בלולבי גפנים רואין כמה היתה יפה, ולר' יהושע נידון כמשויר. ותמה הפני יהושע, דהא כי היכי דסמדר אינו נידון כמשויר לפי שחלקו מתקלקל, הכי נמי לולבי גפנים, ורואין כמה היתה יפה. והוסיף, דהמהרש"א סבר, דהא דנידון כמשויר, הוי לתועלת הניוק, דאפילו נתקלקל המשויר, מצי למימר דילמא הנך לא הו מתקלקלי, אבל המזיק לא מצי לטעון כן, דקלקול לא שכיח. ולכך, בלולבי גפנים נידון כמשויר, דהוי לטובת הניוק יותר משנאמר רואין כמה היתה יפה. והוסיף, דמסברא נראה, דאולינן בתר תועלת המזיק, שלא להוציא ממון מספק.

(ה) בא"ד, מכל מקום שמין אותן אגב קרקע. הים של שלמה (בפרקין סימן יט), נסתפק בדעת התוס', אי שמין אגב מכירת קרקע, כדפירש רש"י לעיל (נח: ד"ה סאה. או דשמין אגב קרקע, כלומר דשמין כמה היו שוין ששים חלקים של אותה קרקע אם היו עומדות ליבצר.

(ו) רש"י ד"ה במה דברים אמורים, דנישומין אגב קרקע. כתב המהדורא בתרא, דלרש"י, סבר ר' שמעון בן יהודה, דפגין נידונים כענבים העומדות ליבצר בלא אגב קרקע. ודלא כהתוס' ד"ה אכלה, דפגין נישומים אגב קרקע כיון דצריכי לשדה. [ועיי' להלן אות י"].

(ז) גמ', לא תימא כרב אידי בר אבין וכו'. כתב התורת חיים, דאף דלעיל

שחורים ושם במנעליו רצועות שחורות. וכתב התורת חיים, דמדלא קפדי דבי ריש גלותא אלא אמסאני אוכמי, משמע, דבהא הוה עיקר אבלותו. וביאר, שקשירת רצועות המנעלים וקשירת רצועות של תפילין, תליא הא בהא, כדאיתא בחולין (פט). דבשכר שאמר אברהם (בראשית יד, כג) "אם מחוט ועד שרוך נעל", זכו בניו לרצועה של תפילין. דתפילין היה אפשר לקושרן בחוט בלא רצועות, אלא לפי שאברהם לא נתן עיניו בגזל ליהנות אפילו מרצועות נעל, זכו בניו לרצועות תפילין. וכדמות התפילין שדבוקות בגוף על ידי הקשר, כך נשמותיהן של ישראל קשורות בו יתברך, וכשנחרב הבית הוי כאילו בטל ח"ו קשר רצועות תפילין שלו יתברך, ולפיכך היה מתאבל ברצועות מנעליו שמורין על רצועות התפילין.

כ גמ', שם. כתב היערות דבש (חלק א' דרוש טז), דהטעם שמראים אבילות בנעלים. משום דבזמן המקדש היתה רוח הקודש שכיחה לשרות בצדיקים, ובכל מקום שרוח הקודש מצויה צריך להסיר הנעלים, כדכתיב (שמות ג, ה) "של נעליך מעל רגליך". ולאחר החורבן נסתלקה רוח הקודש, ואין צריך להסיר המנעלים, ולכך יש להראות סימן אבילות בנעלים שיהיו שחורים. וזהו רק במי שראוי לרוח הקדש, אבל מי שאינו ראוי לכך, אף בזמן המקדש לא היה זוכה לרוח הקודש, ואין לו להתאבל בנעלים, ולכך תפסוהו ואמרו דלא חשוב את להתאבל על ירושלים.

כא גמ', סבור יוהרא הוה, אתיוה וחבשוה. כתב המהר"ץ חיות, דאף דקיימא לן בתענית (י), דרק בדבר של שבח חיישינן ליוהרא ולא בדבר של צער, וכל הרוצה לעשות עצמו תלמיד חכם בכך עושה, היינו דוקא תענית ושאר סיגופים, אבל במסאני אוכמא ליכא צער כל כך.

כב גמ', אמר להו גברא רבה אנא. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דאף דאיתא בנדרים (סב), דר' טרפון הצטער על שהציל עצמו בכתרה של תורה. הכא לאו הצלה הוה, אלא דחבשוהו עד שישאלו אם תלמיד חכם הוא, ומה דבעו לידע הודיע להם. ועוד, הא אמרינן התם, דשאני ר' טרפון דעשיר גדול היה והוה ליה לפיוסי בדמים.

כג גמ', והא לאו תמרי שקל מיניה. הקשה השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פריץ, דהכי נמי תיקשי לר' יהושע (לעיל עמוד א'), אמאי משלם כענבים עומדות ליבצר והא לאו ענבים שקל מיניה. ותירץ, דנהי דמשלם כענבים העומדין ליבצר, לא משלם כענבים ממש, אלא שמין אותן אגב קרקע ובששים. והכא פריך להני דבי ריש גלותא דסברי דמשלם דמי תמרי תלושים. נהיינו כדעת התוס' (לעיל עמוד א') ד"ה אכלה, דשמין אגב קרקע. אמנם לרש"י (שם) ד"ה במה, דפגים נידונים כענבים העומדות ליבצר בלא אגב קרקע, אכתי קשיא.

כד גמ', אמר להו בששים. פירש רש"י ד"ה בששים, דשיימינן בששים עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע בפירותיה נותן עיניו קצת בשבח של אחר זמן. וכתב החזון יחזקאל (פ"ו ה"י), דמהכא מוכח, דדינא דשמין אגב שדה אחר, אינו דין באופן השומא, אלא הוי דין בעצם הנוק, דגלי קרא דהדבר הניזק הוא כל השדה ולא הערוגה לחוד, ולפיכך שמין כמה נפחתה השדה, על ידי גרעון פירות אלו. ועיין לקמן אות לב.

כה תוס' ד"ה הוה, בתוה"ד, ואבילות דאליעור היה כזה שהיה לבוש שחורים ומתכסה שחורים. ביאר המהדורא בתרא, דכיון דכתבו דכל המנעלים היו שחורים, לכך הוצרכו לומר דאבילותו דאליעור זעירא ניכרה ברצועות מנעליו.

כו רש"י ד"ה בששים, עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע בפירותיה נותן עיניו קצת בשבח של אחר זמן. כתב החכמת שלמה, דהיינו כהר"ן, דפירש, דשמין כמה שוה הקרקע כשהיהו בה ס' דקלים עם פירות, וכמה יחסר ערכה מחמת הדקל שקצץ, ומשלם חסרון זה. [ועיין לעיל אות יז].

יב תוס' ד"ה ר' שמעון בן יהודה, בתוה"ד, אבל בהדי פגים ובוסר שייך לכוללו שפיר וכו'. ביאר הפני יהושע, דבשלמא אי אמרינן דר' שמעון בן יהודה סבר דסמדר כפגים ופליג אדרבנן, לכך הוצרך ליתן טעם משום דחשיב כפגים. אבל אי סבר דסמדר כלולבים, לא בעי ליתן שום טעם, כיון דקאי אמילתא דחכמים, דסברי נמי הכי גבי סמדר.

יג תוס' ד"ה מאן, לא לאפוקי רבנן דפליגי עליה דר' שמעון באונס קאתי דאינהו נמי חיישי. וכן דעת הרא"ש (בפירקין סימן ח). וכתב, דדעת הרמ"ה, דרבנן פליגי, וסברי דלא מנכינן כחש גופנא, וכדקאמרי דאינה דומה מפוייטת לאנוסה. ועוד, דכמה מתניתין וברייתות אית להו דאונס משלם את הצער, ודלא כר' שמעון.

יד [תוס' ד"ה אונס, בתוה"ד, היינו משום דצער דהשרת בתולים פשיטא ליה וכו'. אזלי לשיטתם לעיל בד"ה מאן, דלכולי עלמא חיישינן לכחש גופנא. אבל לרמ"ה (עיין באות הקודמת) דרבנן לא חיישי לה, תתפרש הקושיא כדכתבו התוס' בכתובות (לט). ד"ה צער, דצער בעילה אינו בא בשעת תשמיש אלא אחר כך, ובמה שבא לו אחר כך מיפטר, דגרמא בעלמא הוא. (ר.ג.)].

טו גמ', בן עזאי אומר נבי מזונות. רש"י ד"ה מאי פירש, דצריכה מזונות יתרים בימי קשויה. וכתב הרשב"א, דרבינו חננאל פירש, דאיירי בימי לידתה, דחולה היא וצריכה מטעמים טובים. והוסף, דהראב"ד פירש, דאיירי במזונות דולדות, דחייב האב לזונם עד שיהיו בני שש. והקשה הרשב"א, דאי הכי יעלו המזונות יותר משומת דמי הולדות, ואי ינכו לו כל כך מה ישלם לו.

טז גמ', אתתא ידיו פקחא היא ולא מבעיא חיה. הקשה בהגהות בן אריה, דבסוטה (יא): אמרינן אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה. ותירץ, דלא בעיא חיה בשכר, אלא דתאמר לחברותיה מה יעשו לה ולולדה. אבל התם דייק מלישנא דקרא (שמות א, יט) ד"בטרם תבוא אליהם המילדת", דלא בעיא מילדת כלל.

יז גמ', רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שמו דקלא אגב קטינא דארעא. כתב הרמב"ם (פ"ד מנזקי ממון הי"ד), אם היה דקל רומי שאין התמרים שלו יפות, משערין אותו בששים על גב הקרקע. וכתב הלחם משנה, דפסק כלישנא בתרא, דשמו דקלא אגב קטינא דארעא, ושיערו כמה שויה אי הוה בה ששים דקלים, וכמה שויה כשיש בה פחות דקל אחד, ומשלם שיעור דבר מועט דאית בינייהו. ואף דלא הזכירו שיעור ששים, ממילא ידעת ליה דהוא שיעור ס' שהזכיר קודם, דאי לאו הכי היה לגמ' להזכיר השיעור שמשערין אגב קטינא דארעא, אי הוי בששים או פחות. אבל ללישנא קמא, משערין כמה היו שוים ס' דקלים בקרקע זו, ומה שמגיע לדקל אחד שנפחת מהס' נותן לו.

יח גמ', בדקלא פרסאה. פירש רש"י ד"ה דקלא פרסאה, דחשוב הוא מאד ונישום בפני עצמו. ורבינו יהונתן בשיטה מקובצת פירש, דדקלא ארמאה חשוב הרבה ולפיכך נישום אגב שדה, שלא להכחיש את המזיק, אבל דקלא פרסאה אינו חשוב, ואי נישום אגב שדה, מפסיד הניזק, ולכך שמין אותו בפני עצמו, שלא יהא חוטא נשכר. והרא"ש (בפירקין סימן ח) כתב, דדיקלא ארמאה הוי דקל שלא נגמר גידולו, ואינו ראוי לעוקרו ולשותלו במקום אחר, הלכך הוי כפירות שאינם גמורים, ונישום בס'. ודיקלא פרסאה הוי דקל שנגמר גידולו, ואם יעקרוהו וישתלוהו במקום אחר, יתקיים, והוי כפירות גמורים ושמין אותו בפני עצמו.

דהאור שהביא הראשון לא היה מלובה.

לו) בא"ד, וכן משמע לישנא דכולן. ביאר **המהדורא בתרא**, דכיון דכבר קתני דאי בא אחר וליבה הראשונים פטורים, אמאי חזר לומר **כולן**, והא בהו איירינן, וסגי למימר פטורין. על כרחך דבא להוסיף הדמלבה עם הרוח נמי פטור.

לז) בא"ד, תמן אמרינן ברוח של אנוסים אבל ברוח שהעולם מתנהג בו חייב וכו'. כתב **הרשב"א**, [וכן ביאר **הפני יהושע** בדעת התוס'], דרוח שהעולם מתנהג בו אינה רוח מצויה, אלא רוח שהעולם מתנהג בו **לעתים**, ולאפוקי ממאן דאמר תמן, דפטורין רק ברוח של אונסין, שהיא רוח סערה שאין העולם מתנהג בו אלא לעתים רחוקות, דלא הוה להו לאסוקי אדעתיהו, אבל ברוח שהוא חזק קצת יותר מרוח מצויה חייב, דיש לחוש שמא תבא. ור' יוחנן וריש לקיש סברי, דכל שנשבה הרוח לאחר מעשיהם, אם הוא יותר מרוח המצויה תדיר, פטורין, דלא הוה להו לאסוקי אדעתיהו, שפעמים אינו בא. אבל ברוח מצויה, כולו מודי דחייבין, דהוי כאבנו וסכיננו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה. אבל **השיטה מקובצת** ביאר בשם **תלמיד רבינו פרץ**, דרוח שהעולם מתנהג בו היינו רוח מצויה, ור' יוחנן וריש לקיש אמרי, דאפילו ברוח מצויה פטור, דפעמים אינו בא. [ועיין **לעיל** אות לה].

לח) גמ', ר' יוחנן אמר אפילו מסר לו שלהבת פטור, מאי טעמא צבתא דחרש גרמה לו. כתב רש"י לעיל (כב): ד"ה ור' יוחנן, דר' יוחנן לטעמיה דאשו משום חציו, והכא חציו דחרש הן. אבל התוס' לעיל (כב): ד"ה חציו כתבו, דהא מסקינן דר' יוחנן נמי סבר דאשו משום ממונו. וביאר, דר' יוחנן פטר בשלהבת משום דלא ברי הזיקא, וכדכתבו התוס' לעיל (ט): ד"ה **ולרבי**, דהקטן שומר. וכתב **בביאור הגר"א** (חושן משפט סימן תיח סקט"ו), דלרש"י צריך לומר דר' יוחנן חזר בו מהך דסוגיין. **אמנם התוספות רי"ד** כתב, דאף דלר' יוחנן נמי אשו משום ממונו, הני מילי היכא דאזיל ומזיק מנפשיה, אבל היכא דחרש קא עביד מעשה בידים, בתר מעשה דחרש קאזלינן, והוי חציו דחרש.

לט) גמ', ולא מחייב עד שימסור לו גוזא וכו'. כתב רש"י לעיל (כב): ד"ה **וסילתא**, דבמסר לו גוזא וסילתא הוי פושע. וכתב **התוספות רי"ד** (שם), דמשמע מפירושו, שהחרש הולכים למקום אחר והבעירם ואחריהן נשרף הגדיש, דהפקח חייב מפני שפשע ומסר בידו הכל מתוקן. והקשה, דכיון דלר' יוחנן אשו משום חציו, חשיב מעשה דחרש, ואף דראשון פשע, אין לנו ללכת אחר פשיעתו אלא אחר מעשה דחרש. ולכך פירש, דאיירי דהפקח שם אותם בארץ, והיתה ראויה הדליקה ללכת לגדיש וחיציו הן, אלא שמסרה לחרש לשומרה שלא תלך.

דף ס' ע"א

א) גמ' אמאי ליהוי כזורה ורוח מסייעתו. הקשה **השיטה מקובצת** בשם **תלמיד רבינו פרץ** דבמתניתין קתני, דאי ליבתה הרוח פטור, ומיירי נמי ברוח מצויה. [דהיינו לשיטתיה **לעיל** (נט): אות לה] דמיירי ברוח מצויה, אבל **לתוס'** (שם) ד"ה **לבתה**, דמתניתין איירא ברוח שאינה מצויה לא קשיא. ותיריך, דודאי כשמחוסר ליבוי ובאה הרוח וליבתה, פטור נמי ברוח מצויה, דלא מיקרי דהבעיר הבעירה, כיון דלא ליבהו כלל. אבל הכא, שהאדם והרוח מלבים יחד, פריך שפיר דליחייב כשעושה הליבוי על ידי סיוע הרוח, כאילו עשה הליבוי בפני עצמו, כמו גבי שבת לענין זורה ורוח מסייעתו, דהוי כעושה המלאכה בעצמו.

ב) גמ', רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה. העיר **שיטה מקובצת** בשם **תלמיד רבינו פרץ**, דהוה ליה לקצר

כז) גמ', הני כיון דלא צריכי לשדה בעיניהו בעי שלומי. פירש **השיטה מקובצת** בשם **רבינו יהונתן**, דר' שמעון סבר, דמידי דצריך לשדה ולא נגמר פרי, ויתכן שלא יגמרו כלל, דינא הוא דלא לכחוש מזיק. אבל פירות שאינם צריכין לשדה, דינא הוא דלכחוש מזיק, ולכך נישום בפני עצמו. אבל רבנן לא מפלגי הכי, כדי שלא להכחיש את המזיק.

כח) גמ', דן רב כר"מ ופסק הלכה כר"ש. הקשה **השיטה מקובצת**, מאי שייכי הנך מילי אהדדי. ותיריך, דהא קיימא לן **בעירובין** (מו.), דר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה, ור' שמעון ור' יוסי הלכה כר' יוסי, ובהני הלכתא פסק כר' מאיר וכו' שמעון דלא כהאי כללא.

כט) גמ', כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה כתובתה. פירש **רש"י בכתובות** (צה). ד"ה **ולא**, דמיירי בשתי שדות. והרמב"ם (פי"ז מאישות הי"א) כתב, דאיירי בין באותה שדה בין בשדה אחרת. **והשיטה מקובצת** הקשה בשם **רבינו יהונתן**, דאי איירי בשתי שדות, אמאי בעי לוקח ראשון בחתימת האשה, והא מצי למימר לה, הנחתי לך מקום לגבות הימנו. ותיריך, דחייש דילמא יפסיד בני חרי, דקיימא לן דטריף ממשעבדי אי אשתדוף בני חרי.

ל) תוס' ד"ה כתב, בתוה"ד, שיש לחלק בין כתבה בשטר עצמו של בעל, לכתבה שטר בפני עצמו. והיינו, כדכתבו **התוס' בכתובות** (צה). ד"ה **כתבה**, דכשכתבה לו שטר בפני עצמה, הואיל ויכול להוציא שטר שלה בלא שטרו של בעל, לא אמרינן דעבדה נחת רוח. אבל כשחתמה בשטר של בעל, הואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה שלא יראו שטר של בעל עמו, יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

לא) בא"ד, וה"ר אלעזר משנ"ץ פירש דטעמא דרב התם דבשטר קונה. והיינו, כדכתבו **התוס' בניטין** (נח). ד"ה **אבל**, דלרב, אחריות טעות סופר, ובסתם שטר ככתבה לו אחריות דמי, והכא איירי דפירשה דלא קיבלה אחריות.

לב) תוס' ד"ה ופסק, דכל העומד לגזוז כגזוז דמי לענין בעל חוב דלא טריף להו. **התוס' בסנהדרין** (טו). ד"ה **בענבים** פירשו, דשאני בעל חוב דלא גבי מדבר העומד לגזוז, כיון דלא סמכא דעתיה. **והש"ך** (חושן משפט סימן קצג סק"א) דחה ראית **רבינו חננאל** מסוגיין, דהכא משלמת פירות גמורים ואין שמין בששים, משום דהשתא תלושים נינהו. או משום דלענין שומא אגב ארעא שאני. [ועיין **לעיל** (אות כד) מה שהבאנו **מהחזון יחזקאל**].

לג) תוס' ד"ה המגדיש, אצטריך למיתנייא או למסתמא דלא כרבי או לאשמועינן דאפילו רבי מודה בהא. קשיא להו כדכתב **הרשב"א**, דכבר שנינו **לעיל** (מו). להא דהכניס פירותיו לחצר בעל הבית.

לד) גמ', אמר רב פפא הכא בנטר בי דרי עסקינן. כתב **הרא"ש** (בפרקין סימן י'), דנפקא מינה אף לרבנן, דכי היכי דלרבי בנטר בי דרי, היכא דאמר ליה עייל, עייל ואנטר לך קאמר. לרבנן נמי בנטר בי דרי העלהו מעלה אחת, ויהא שלא ברשות ידידה כסתמא דעלמא, ואם אכלתם בהמתו של בעל השדה חייב. וביאר **הפלפולא חריפתא** (אות ו), דהיינו כשלא נתן לו רשות, וכן לא מיחה בו, דהוי כסתמא דעלמא, דאמר כנוס פירך ולא אמר דישמור אותם.

לה) תוס' ד"ה לבתה, בתוה"ד, הכא נמי יהיה האחרון חייב אף על פי שמחוסר ליבוי. תריך **השיטה מקובצת** בשם **תלמיד רבינו פרץ**, דהכא איירי בגזונא שכשהביא הגחלת לא נשבה רוח מצויה, ואחר כך באה וליבתה, ולכך לא מחייב. וכדאמרינן **בירושלמי** (בפרקין ה"ד) דפעמים שאינה באה, ולא מקרי מבעיר. ולא דמי למוסר לחרש, דהתם החרש הוה בעולם, ודמי להיכא דכבר באה הרוח. והוסיף, דלפי זה הא דהמביא את האור חייב, מיירי דהאור היה מלובה. והא דקתני בא **אחב** וליבה, מיירי

אבל הכא לא עשה כלום בעצמו.

(ח) **תוס' ד"ה רב אשי, בתוה"ד**, לכך הכא לא מיקרי מבעיר אלא גורם וכו'. הקשה **הפני יהושע**, מאי שנא מכל דיני אש כגון אבנו וסכיננו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דחייב, ולא אמרינן דהוי גורם על ידי הרוח המסייעו. וביאר, דבאבנו וסכיננו ומשאו תיכף בהנחה מיקרי מבעיר את הבערה, כיון דחציו וממונו מוכנין להזיק, ואינו מחוסר אלא מעשה הולכה בעלמא, ולכך, כשבאה רוח מצויה והולכה את התקלה, חייב. אבל המלבה אש שהיתה, לא מיקרי המבעיר את הבעירה, דאין זה חציו וממונו, אלא שמוליך החץ ומטה כחו למקום הניזק, וכיון שאין בליביו כדי ללבות, אינו זורק החץ עד מקום הניזק, והרוח נמי אינה מוליכה התקלה שלו, והווי מסייע בהולכת התקלה, וגרמא בעלמא.

(ט) **בא"ד**, אבל עושה מעשה של זרייה בפני עצמו לא אקרי זורה לכך הכא לא מקרי מבעיר אלא גורם. ביאר **המהר"ם**, דלענין שבת גרמת הזרייה מקריא מלאכת מחשבת, דהכי דרך המלאכה, [וכדעת **הרא"ש** לעיל אות ד], אבל לענין נזיקין לא מיקרי מבעיר, אלא המבעיר בעצמו את האש ללא סיוע. אבל **המהדורא בתרא** כתב, דכונת התוס' לאפוקי ממה דכתבו (**בתוס' ד"ה לבתה**) בקושיית הגמ', דגבי זורה חשיב כאילו עשאה בפני עצמו. אלא דחייב על גרימת זרייה, אף שלא עשה מעשה.

(י) **תוס' ד"ה והכא**, מתוך כך נראה דאם שנים הביאו עצים ואור וליבו שניהם ואין בכל אחד כדי ללבות פטור ותימה הוא. כתב **הפני יהושע**, דלא קשיא מידי, דבשעת הנחת העצים או האור לא שייך לקרותו המבעיר, דליכא שום תקלה, כיון דאין סופו להזיק מאליו, דאין ברוח כדי ללבותו, ופטוקי מפסקי גיריה. ובמה שליבה אחר כך נמי אין לקרותו המבעיר, כיון שאין בו כדי ללבות. ודמי לזורק כלי מראש הגג והוי תחתיו כרים וכסתות, וקדם וסילקן, דפטור, כיון דבעידנא דשדא מפסקי גיריה, ועל סילוק הכרים הוי גורם בעלמא.

(יא) **גמ', אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא**. כתב **הים של שלמה** (סימן כה), דאף דלגבי מוזיק בידים אין חילוק בין רב למועט, מכל מקום הכא דהדליק בתוך שלו, כמשמעות "כי תצא אש", מעצמה, סלקא דעתך דבהפסד מועט לא בעי לאיזודורי כל כך.

(יב) **גמ', לרבות כל בעלי קומה**. פירש **רש"י ד"ה כל**, דהיינו בעלי חיים. וכתב **הרשב"א**, דהראב"ד פירש, דמרבה אפילו ירקות, דאין עושין מהן גדיש. ויש מי שפירש לרבות כל דבר, שאין לך דבר שאינו בעל קומה גדולה או קטנה.

(יג) **גמ', לאתווי ליחכה נירו וסכסכה אבניו**. פירש **רש"י לעיל** (ו). ד"ה **לאתווי**, דאשמועינן, דחייב אף בדבר שאינו ראוי לאש, כגון הני דאין עיקר אש בכך. ו**התוס' לעיל** (י). ד"ה **ליחכה** כתבו, דחייב אף על פי שאין רגילות שתזיק אש ניר ואבנים כלל.

(יד) **גמ', ולכתוב רחמנא שדה ולא בעי הנך**. הקשה **הפני יהושע**, ד"קמה" ודאי איצטריך לרבנן למעוטי טמון. ותיירך, דפריך דנכתוב רחמנא "שדה" למעט טמון. אבל לגופא לא צריך קרא, דאף בסתמא, אתרבו כל מילי, דמהיכא תיתי לחלק, ואפילו קוצים וליחכה נירו הכל במשמע. ושפיר למעט טמון משדה, כדאשכחינן **בחולין** (עב). דממעטינן טומאה טמונה מקרא (במדבר יט, טז) "וכל אשר יגע על פני השדה". ומשני, דאי לא כתב אלא "שדה", הוה אמינא ד"שדה" אתי למעוטי דדוקא מה שבשדה, ולאפוקי קרקע גופא, לכך איצטריך נמי "קמה", לגלויי על שדה דהיינו קרקע ממש, ואכתי לא הוי ידעינן למעט טמון, לכך כתב נמי "גדיש", לייתר "קמה" למעט טמון, ו"שדה" לגופא של קרקע, ואכתי סלקא דעתך דכל הני פרטי אתי למעט קוצים, דהוי הפסד מועט. לכך כתב נמי "קוצים".

ולמימר דאיירי ברוח שאינה מצויה ותו לא. וביאר, דלרבותא נקטיה, והכי קאמר, דאי יש בליביו כדי ללבות ברוח מצויה בלא סיוע רוח שאינה מצויה, שפיר מיקרי דעושה הליביו בפני עצמו וחייב. וכל שכן אם ליבה ברוח מצויה ולבתו רוח מצויה, לפי שהתחיל מלאכתו על דעת אותה הרוח.

(ג) **גמ', שם**. כתב **בחדושי הגר"ח הלוי על הרמב"ם** (פ"ג משכירות ה"ב), דאף דאדם מועד לעולם וחייב אפילו ברוח שאינה מצויה. שאני הכא דאיירי במה שעשה דבר המזיק, ובהא אינו מועד, ומשום הכי פטור ברוח שאינה מצויה.

(ד) **גמ', הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה**. פירש **רש"י ד"ה מלאכת**, דנתקיימה מחשבתו כיון דניחא ליה ברוח מסייעתו. ו**הרא"ש** (בפרקין סימן יא) כתב, דבהכי חייבה תורה, כיון דמלאכה זו עיקר עשייתה על ידי רוח. [וכן ביאר **המהר"ם** בדעת **התוס' ד"ה רב אשי**. עיין להלן אות ט]. וכתבו **האחיעזר** (ח"ג סימן ס) ו**בשו"ת אבני נזר** (אורח חיים סימן שפח), דלהרא"ש, אין גרמא אסור בשבת אלא בזורה, שעיקר עשייתו בהכי, אבל בשאר מלאכות פטור. ולרש"י הוא הדין דגרמא אסור אף בשאר מלאכות, כיון דנתקיימה מחשבתו.

(ה) **גמ', אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור**. כתב **הרמב"ם** (פי"ד מנזקי ממון ה"ז), ליבה וליבתו הרוח חייב, שהרי הוא גרם. והשיג **הראב"ד**, דהיה לו לפרש דאם יש בלביו כדי ללבותה חייב, ואם לאו פטור. וכתב **המגיד משנה**, דאין לפרש דהרמב"ם פסק כאביו ורבא ור' זירא, דהא **הרמב"ם** גופיה (בפי"א מהלכות שכנים ה"ב) פסק כרב אשי, והניח בצריך עיון. ותיירך **בחדושי הגר"ח הלוי על הרמב"ם** (פי"א משכנים ה"א), דאבנו סכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו חייב על "עשיית מוזיק", אבל בחציו חייב על "עשיית נזק". וכיון דכתב הרמב"ם דחייב משום שהוא גרם, אינו שייך לחייב אלא היכא דחיובו הוא על "עשיית נזק", אבל על "עשיית מוזיק", אינו מתחייב אם עשאו על ידי גרמא. ולכך, בליבה ולבתה הרוח, דהווי חציו, וחייב משום עשיית הנזק, שפיר מתחייב משום גרמא, אף לרב אשי. אבל בהלכות שכנים דאיירי ברקתא, דהוי דומיא דאבנו סכיננו ומשאו דחיובו משום עשיית מוזיק, לא מתחייב מדין גרמא.

(ו) **תוס' ד"ה ליבה**, בשאין וכו' דאי בשיש בו כדי ללבות אפילו כשיש בליביו המלבה כדי ללבות למה יתחייב. אמנם **הרשב"א** כתב, דחייב אף אם יש ברוח כדי ללבות, כיון שאף בלא סיוע הרוח היה בלביו כדי ללבות, ומכוון להדליק, והקשה, דמדקתני **חייב** סתם, משמע, דחייב בכל, ולכאורה הא כיון שיש גם בלביו הרוח כדי ללבות, הוי כשנים שהביאו אש ועצים דשניהם חייבים, וכדינא דמרבה בחבילה **לעיל** (י). ותיירך, דאתיא כר' נתן דכל היכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי. אי נמי, כיון שכבר בא הרוח בשעת לבויו ויש בליביו כדי ללבות, מטילין עליו את הכל, דהוי כמביא את האש ויש בו כדי לילך ברוח מצויה ולהזיק. [אמנם עיין **בתוס' לעיל** (י). ד"ה **מאי** שכתבו, דמרבה בחבילה שניהם חייבים, וצריך עיון אמאי הכא סברי דכשיש ברוח כדי ללבות, פטור. אמנם לפי מה שביארנו שם, דכל אחד עשה מוזיק בפני עצמו, וכמו לענין בור עשרה שהשלימו לעשרים, לא דמי. דהכא שניהם גרמו שהאש תזיק, ולא עשה השני מוזיק חדש. וכמו שהעירו שם לענין מי שהוסיף עץ על מדורה. (ר.ג.).].

(ז) **בא"ד**, דלא מיחייב משום אשו אלא אם כן עשה כל כך בפני עצמו. כתב **האבן האזל** (פי"ד מנזקי ממון ה"ז), דאף **תוס' לעיל** (נט): ד"ה **לבתה**, כתבו, דחייב בדרכו להתלבות אף במחוסר ליביו. מכל מקום יש לחלק, דהתם עשה דבר המסויים בעצמו, דהרוח עושה אותו למוזיק, ולכך חייב.

במכת בכורות שהיתה בלילה, היו שתי סכנות, אחת מן המחבל של לילה כנהוג גם בשאר לילות, ומן המחבל של אותו לילה, שניתן רשות למשחית לחבל. ולכך הזהיר הכתוב שלא יצא מחוץ לבית, אבל ביממא בדבר בעיר דליכא אלא מחבל אחד, אימא לא.

כב) גמ', אבל היבא דליכא סכנת נפשות לא, תא שמע לכו ונפלה אל מחנה ארם. הקשה הפני יהושע, מאי ראיא צריך לזה, דפשיטא דסכנת רעבון גרע טפי מסכנת חרב האויב, וכדכתיב (איכה ד ט) "טובים היו חללי חרב מחללי רעב". ותיריך, דסלקא דעתך, דספק חרב גרע, משום שהוא בידי אדם דהוי בעל בחירה, אבל ספק סכנת רעבון הוא בידי ה', ואין ההיזק מצוי כל כך. קא משמע לן דאפילו הכי יפור רגליו, משום דרעב קשה מחרב דמינוול, כדאיתא **בבבא בתרא** (ח:). והקשה, דאי הכי, אמאי מסרו עצמם המצורעים ליפול אל מחנה ארם, והא שבי גרע טפי אפילו מרעב דכולהו איתנהו ביה, וטפי היה להם להיות בספק רעב, ובפרט דהוי ביד ה'. ותיריך, דלכך כיוון רש"י ד"ה **אם אמרנו**, דכתב, דאיירי בארבעה אנשים מצורעים. והיינו, דכיון שהיו מצורעים לא היו מתיראים משבי, דסתם שבי היינו בגוונא שראוי למכור לעבדים ולשפחות, אבל מצורע לא חזי לעבדות, וליכא אלא סכנת חרב, ולכך היו בחרו בחרב טפי מרעב.

כג) גמ', שלום בעיר אל יהלך בצדי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבויו ומסגי. כתב הים של שלמה (בפרקין סימן כו), דאיירי בלילה, אבל ביממא לא שכיחי מוזיקים. ואף דרישא איירי אפילו ביממא, היינו משום דלענין דבר אין חילוק בין יממא ללילה, כדאיתא לעיל, אבל בלא דבר, ליכא סכנה ביממא.

כד) גמ', דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו. ביאר הבן יהודע, דהשכמת בית הכנסת מסוגלת לאריכות ימים, כדאיתא **בברכות** (ח:), והני דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, לא יוכל מלאך המות להרע להם בשאר ימים, ומצטער על כך. אבל בעידנא דריתחא דדבר, דניתן רשות לחבל, יוכל להרע אף לאלו דמקדמי ומחשכי, ולכך מפקיד את כליו, דהיינו שלוחיו, בבית הכנסת, שיראו מי מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, כדי להרע להם, דהא ניתן לו רשות לחבל. ולכך אל יכנס יחידי פן יזיקוהו, אבל אם אינו יחידי לא יוכלו להזיק לו בבית אלקים, ויהיה נשמר מכח קדושת בית הכנסת, גם בעידן רתחא.

כה) גמ', כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר. כתב התורת חיים, דכלבים לאו בני דעת נינהו, אלא דהקב"ה בראן בטבע לבכות כשיש מלאך המות בעיר, ולשחוק כשיש אליהו בעיר, כדי שידעו הכל לפזר רגליהן כשבא אליהו לעיר, ולכנס רגליהן כשבא מלאך המות. **והעמק דבר** (שמות יא ז) כתב, דמהכא משמע, שטבע הכלב להכיר בדבר רוחני. וכן איתא **בספר חסידים** (סימן תתשמח), שהבהמות יודעין הגזירות, ורואין מלאכי חבלה של אש. ולכך כשהכלבים רואין את מלאך המות בוכים.

כו) תוס' ד"ה שמלאך המות מפקיד שם כליו, לא גרסינן שנאמר למכמש יפקיד כליו דגבי עשרה מסעות של סנהריב כתיב האי קרא. **בחדושי הגרע"א** ציין לדברי גן המלך שבסוף תשובת גינת ורדים (אורח חיים אות כה), דביאר האי גירסא, דמלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, וכי היכי דמלכותא דארעא כשבאין להחריב ארץ אחת, מפקידים ומניחין כלי המלחמה והמשחית בערים הקרובות לעיר מלחמתם, כן עושה מלאך המות כשבא לנגוף עיר בדבר, מפקיד כלי משחיתו בבתי כנסיות שמחוץ לעיר.

כז) גמ', כי תצא אש ומצאה קוצים תצא מעצמה, שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקב"ה וכו'. ביאר המהרש"א (חדושי אגדות), כי ממנו יתברך לא יצא רע כי הוא הטוב הגמור, אלא החטא גורם לו, דממילא בא סילוק

(טו) רש"י ד"ה הוה אמינא מה שבשרה, תבואה קאמר קרא ולא קרקע ממש. **והרשב"א** פירש, ד"מה שבשרה" היינו נירו ואבנו.

טז) גמ', ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחילה. ביאר המהר"ל (חדושי אגדות, שבת נה:), שהקרובים אל ה' ביותר, קודמים לעונש כיון שהם קרובים אל השכינה. ועוד, כי העונש הוא חסרון והפסד, והשלם מרגיש בחסרון, שהוא הפכו ביותר. אף כי בודאי אין כח למשחית למשול על הצדיק, היינו דוקא שהוא יכול לעמוד כנגד המשחית, אבל אם נגזרה גזירה שלא יוכל הצדיק למשול עליו אז ההתחלה מן הצדיק.

יז) גמ', כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים. פירש רש"י בפירוש התורה (שמות יב כב), שמאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד כ) "בו תרמוש כל חיתו יער". והקשה הרמב"ן (בפירוש התורה, שם), וכי אסור לאדם לצאת מפתח ביתו עד בקר בכל לילה, והיה לרש"י לומר שהלילה הזה נתנה בו רשות למשחית לחבל, ולכן הזהירם ממנו. וכתב, דרש"י לא פירש כן מפני שהקב"ה בעצמו היכה מכת בכורות. וכתב המהרש"א (חידושי אגדות), **דבמכילתא** (בא יא) מוכח כרש"י. וביאר, דתרי מחבלים היו בליל מכת בכורות, א. המחבל שניתנה לו רשות לחבל בזמן המכה, ב. המחבל שבכל לילה, דילפינן ליה ממכת בכורות דהיתה עד חצות, ואף על פי כן נאסרו לצאת עד בוקר. ועיין (להלן) עמוד ב' אות יט) **מהפני יהושע**.

דף ס' ע"ב

יח) גמ', לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב שנאמר ואתם לא תצאו וכו'. כתב השיטה מקובצת, דאף דלא מיייתי קרא אלא ליציאה. כמו שיש לחוש ביציאה בלילה מפני המוזיקין, כן יש לחוש לכך בכניסה.

יט) גמ', שנאמר ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר. הקשה הפני יהושע, דשאני התם שניתן רשות למשחית במכת בכורות ואינו מבחין, אבל בשאר לילות ליכא סכנתא. [ועיין לעיל אות יז מהמהרש"א] וכתב, דהאי משחית לא קאי אמכת בכורות, שהיתה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולא שייך לומר דאינו מבחין. אלא ד"כיון שניתן רשות למשחית", היינו משום דסתם לילה הוא רשות למשחיתים. ולכך שפיר ילפינן ד"יכנס בכי טוב" כיון דאינו מבחין. והוסיף, דמכל מקום נשתנה לילה של מכת בכורות משאר הלילות, וכדכתב הרא"ם (שמות יב כב), דהוצרך להזהירם טפי, שאם אחד מהם היה ניזוק, היו המצריים אומרים שמכת בכורות גופא היא ששלטה בהם, והוי חילול השם, שהרי משה אמר (שמות יא ז), "למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל".

כ) גמ', דבר בעיר כנס רגליך. כתב הים של שלמה (בפרקין סימן כו), דיח רוצים לדקדק מהכא, דגבי דבר אין אומרים פזר רגליך, ואסור לברוח. וכן אסור משום סכנה, דהא אמרינן "כנס רגליך", ואל יהלך באמצע דרכים, ואיך יברח. אמנם כתב, **דבתשובת מהרי"ל** (סימן נ'), התייר, משום דכיון דאיתיהב למשחית רשות אינו מבחין בין טוב לרע. והא ד"כנס רגליך", היינו אחר שהתחיל הדבר, ונתחזק, ואיתיהב רשות למשחית להלך בהדיא, יש לכנס. **והתורת חיים** כתב, דלא קאמר פזר רגליך, משום דאשמועינן דשרי שלא לברוח מן העיר, ובלבד שיכנס רגליו ולא ילך חוץ לביתו, אבל ברעב ליכא תקנה אלא יפור רגליו.

כא) גמ', וכי תימא הני מילי בליליא אבל ביממא לא. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), **דלהרא"ם** (הובא באות יט), דבמכת מצרים לא היה אלא מחבל אחד והוא המשחית דלילה, קשה, מה לי לילה מה לי דבר בעיר, והא בתרווייהו ניתנה רשות למחבל להזיק, ומה שנא יממא מלילה. ופירש,

(חושן משפט סימן שנט סק"ד), על פי מה שכתב הטור (חושן משפט סימן שנט ב), דהרא"ש איירי בידוע דזכות היא לו, כגון בדבר העומד לימכר. אבל הקצות החושן (סימן שנט סק"א) כתב, דמרכתב הרא"ש דמיירי שלא היו מזומנים, ולא כתב דלא היה ידוע שאינו עומד אלא למכירה, משמע, דכל שאינו מחפצי ביתו אינו מקפיד, והוי עומד להימכר כל שנותן כפלים בדמיו. ויישב דעת הרא"ש, דאף דחמסן הוי, אפילו ביותר מדמיו, היינו משום דאינו רוצה ולא הוה זכות, אבל שלא בפניו, כיון דמסתמא ניחא ליה, אמרינן דזכות היא לו.

לד' תוס' ד"ה דלא שביק להו לאחלופי, ושל עדשים שלא לקחיה ממי שזכה בה. כתב המהרש"א, דלאו ממש מי שזכה בה, דאי הכי מאי מבעיא מהו ליטול גדישים, והא ודאי דאסור, דהויא גזילה כיון דזכה בו אחר. אלא דהגדישים דפלשתים, הוה שייכי לאנשי דוד אי הוה צריכי להו לאחלופי בשעורים דישאל לבהמתם, אבל כיון דלא שביק להו לאחלופי, לא היו אנשיו צריכי להו, וזכה בהו אחר.

דף סא ע"א

א גמ', כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים הלכה משמו. פירש המהרש"א (חדושי אגדות), דכל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם, ואלו שסמכו על הנס לילך במקום סכנת נפשות, אין ראוי לעשות נס וגאולה על ידיהן, ואף דשלוחי מצוה אינן ניווקין, היכא דשכיח הזיקא שאני כדאיתא **בפסחים (ח:)**.

ב תוס' ד"ה הכי גרסינן, בתוה"ד, והא דכתיב ויצילה לר' יהודה הצילה שלא הניח לשרוף כדי שלא יתחייב בטמון ולרבנן וכו'. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן ה אות ד), דאף לרבנן דפטרי בטמון, היה לו למחות שלא לשרוף. אבל **לרש"י לעיל (ס:)** ד"ה **טמון,** דמיירי ששרפו לצורך המלחמה, אתי שפיר, דלא הניחם כדי שלא יצטרכו לשלם.

ג בא"ד, שם. כתב המהרש"א, דהוה מצי לפרש, דלר' יהודה הציל את הניזק שלא יפסיד מה שטמן, כדביאר לרבנן. אלא דניחא להו לפרושי לר' יהודה ד"ויצילה" משמעו דקאי אגדיש.

ד בא"ד, הזכיר עדשים לפי שהיו מזומנים שם והיו רוצים לפרעם תחתיהן. כתב הש"ך (חושן משפט סימן שנט סק"ד), דלא פליגי אדכתב **הרא"ש** (הובא לעיל ס: אות לג), דבמזומנין שרי ליטול. דהא כתב הטור (חושן משפט סימן שנט, ולעיל אות לה), דדוקא כשידוע שזכות הוא לו, כגון בדבר העומד לימכר, שרי ליטול ממנו, אבל בחפצי ביתו לא. והכא נמי אסור ליטול, כיון דאין עומדים להימכר.

ה תוס' ד"ה מאי, ומכאן קשה וכו' ששרפו אנשיו. ביאר בתוס' רבינו פרץ דמחמת הקושיא פירשו התוס', דאנשים אחרים הם ששרפו, ולא אנשי דוד.

ו בסוה"ד, שלא רצה להפטר מחמת שהוא מלך. כתב המהרש"א, דאף דפריך שפיר אליבא דרבנן דפטרי בטמון. מכל מקום משמע להו דלכולי עלמא פריך, מדלא קאמר בשלמא למאן דאמר טמון חייב. **והברכת שמואל** (בבא קמא סימן ב) כתב, דפטור טמון הוי פטור מתשלומין, אבל ודאי דאיכא איסור מזיק, וחייב בדיני שמים. נלפי זה שפיר הקשו התוס' אף לרבנן, דודו בעי לצאת ידי שמים].

ז גמ', ד' אמות שאמרו דפטור אפילו בשדה קוצים. פירשו התוס' ד"ה **עברה, והרא"ש** (בפרקין סימן יג) **והרשב"א,** דהקוצים הוו בשדה שהאש עברה אליה. **והשיטה מקובצת** פירש בשם **הראב"ד,** שהשדה קוצים היא השדה שהדליק בה את האש. ולא גרסינן בדברי רבא "אפילו", דדוקא בשדה קוצים איירי, מפני דאש של קוצים מוציא ניצוצות טפי משאר

ההשגחה וטובתו יתברך, והיינו "כי תצא אש" מעצמה. אבל לענין הטוב לגבי תשלומין אמר הקב"ה אני הוא המבעיר, דישלם כאילו הוא המבעיר. **כח גמ', ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים וכו', מאי קא מיבעיא ליה.** כתב **הרשב"א,** דלא משמע דהוה תאב למים ממש, דהרבה מים היו לו, אלא מים זו תורה, ומאשר בשער היינו סנהדרין. **והראב"ד בשיטה מקובצת** פירש, דמדקאמר "מבור בית לחם" משמע, דלאו אמים ממש קאמר, שאם היה צמא למים כל מים היו טובים לו. **והמהר"ל** (חדושי אגדות) פירש, שדבר זה גנאי לאנשי דוד, שבשביל שהיה מתאוה למים היו מוסרים נפשם לסכנה, וגם אין ראוי שיהיה השם יתברך מציל אותם מסכנה, שהרי המוסר עצמו לסכנה, אין הקב"ה עושה לו נס, ולכך פירשו שהיה מתאוה לתורה.

כט גמ', טמון באש קמבעיא ליה. כתב **הפני יהושע,** דלא מצינו שום רמז בקרא על זה. וביאר, דלולי דברי **רש"י ד"ה טמון יש לפרש,** דרב נחמן נמי סבר דהוה פלשתים מטמרי בגדיש דשעורים או עדשים, ודריש לה מקראי כרב הונא. אלא שנראה לו דבר תימה, דודאי דמי גדיש של שעורים לגבי דוד מלתא זוטרתה היא, ומלך כמותו לא היה לו לשלוח שלשה מגיבורי ישראל עבור דמי הגדיש בלבד. ולכך הוסיף, דטמון באש קמביעיא ליה, וכיון שבעל הגדיש לא היה שם, היה מתיירא שיתבענו סך עצום ורב, וכדאמרינן **לקמן (סא:)** דפליגי רבנן ור' יהודה במדליק בשל חבירו, בכלים שאין דרכן להטמין בגדיש.

ל תוס' ד"ה מהו, איבעיא ליה אי חייב לשלם כשהציל עצמו מפני פקוח נפש. כתב **הרשב"א,** דפשיטא להו שיכול להציל על מנת לשלם, שלא מדעת הבעלים, [דלא **כרש"י ד"ה ויצילה**]. וכן ביאר **הרא"ש** (בפרקין סימן יב), דלא איבעיא ליה אלא מהו למיקלינהו אדעתא דליפטר מתשלומין, ואמרו ליה דחייב לשלם. **ובשו"ת בנין ציון** (סימן קסז) העיר, דלהאי פירושא לשון הגמ' "מהו להציל עצמו בממון חבירו" דחוק. דהוי ליה למימר "מי שהציל עצמו בממון חבירו אי חייב לשלם". **והאפיקי ים (ח"ב סימן לב)** ביאר, דסברת התוס' והרא"ש, דבעל הממון מחויב להציל את חבירו בממונו, כדמריבין **בסנהדרין** (עג). מקרא ד"לא תעמוד על דם רעך", דחייב למיטרח ואגורי. [ועיין באות הבאה].

לא רש"י ד"ה ויצילה, שלא ישרפוה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חבירו. כתב **הפרשת דרכים** (דרוש יט), דמשמע, דנסתפק דוד אי שרי להציל עצמו בממון חבירו. ותמה, דאיך יתכן דבמקום פיקוח נפש אסור להציל עצמו בממון חבירו. אמנם **הרמב"ן בכתובות** (יט). כתב, דנמצא בברייתא חיצונית, דלר' מאיר בגזל יהרג ואל יעבור.

לב בא"ד, שם. **הקשה האפיקי ים (ח"ב סימן לב), דבסנהדרין** (עג). איתא, דכל אדם מחויב להציל את חבירו בממונו, ואמאי אסור להציל את עצמו בממון חבירו. ותירץ, דכיון דהבעלים איננו, לא חל החיוב עליו ועל ממונו, ונדלא **כהתוס' (עיין באות לב),** דסברי, דהבעלים מתחייב בהצלתו אף שלא בפניו]. וכתב, דכן דעת **הראב"ד בשיטה מקובצת לקמן (קיו:)**.

לג גמ', שלחו ליה חבול ושיב רשע גזילה ישלם, אף על פי שגזילה משלם רשע הוא. כתב **הרא"ש** (בפרקין סימן יב), דמיירי שלא היו העדשים דפלשתים מזומנין. דבמזומנין, אפילו אי אין בעלי שעורים לפנינו, שרי לזכות להן גדישין של עדשים על ידי אחר, דעדשים עדיפי טפי. והקשה **הים של שלמה** (בפרקין סימן כז), הא לא שרי לסחור בממון חבירו שלא מדעתו, דדילמא חביב עליו יותר שעורים, או צריכים לו לבהמתו, ודילמא לא יהא מצוי לו לקנות שעורים, או דילמא לא ניחא ליה למכור את שלו, **ולקמן (סב).** מסקינן דחמסן הוי אפילו אי יהיב דמי. ולא אמרינן זכין לאדם אלא במידי דאית ליה זכייה, ולא כשיש בה שום צד חסרון. ותירץ **הש"ך**

כוותיה, והתם אמצע מאן דכר שמייה. ומדר' אלעזר נשמע נמי לר' עקיבא דבתרייה.

טז) מתני', ר' שמעון אומר שלם ישלם המבעיר את הבערה הכל לפי הדליקה. כתב הרא"ש (סימן יג), דדעת הרי"ף (כה: מדפי הרי"ף), דר' שמעון איירי בין לענין גובה בין לענין רוחב. ומשום הכי השמיט החילוקים דהזכרו בסוגיא לעיל, לגבי גובה הגדר ורוחבה, דקיימא לן כר' שמעון דפליג.

יז) גמ', ולית ליה לר' שמעון שיעורא בדליקה. הקשה הרי"ף (כה: מדפי הרי"ף), מאי שנא דגבי תנור יהבי רבנן שיעורא, ואפילו הכי אם הזיק משלם מה שהזיק, ואילו הכא פטור. ותירץ, דהכא כיון דמדליק לצורך שעה, ומרחיק כשיעורא, ואף אי עברה הדליקה יותר משיעורא, אנוס הוא, דמאי הוה ליה למעבד. אבל גבי תנור, דמדליקו תדיר, איבעי ליה לעיוני אי איכא הזיק לחבירו, וכיון דלא עביד הכי, פושע הוי. והקצות החושן (סימן קנה סק"א) תירץ, דשיעורא דתנור אינו אלא שלא יפחות משיעורא, דבפחות משיעורא הוי הזיק ודאי, ואינו רשאי להזיק על מנת לשלם. אבל גם בהרחקת השיעור שהוא ד' אמות, אכתי אינו מן הנמנע שלא ילך האש, ומשום הכי צריך לשלם מה שהזיק. אבל הכא דאמרו הרחיק כראוי, היינו לפי שיעור הדליקה, באופן שהוא מהנמנע שילך האש לגדיש חבירו, לכך הוי אנוס גמור ומכא בידי שמיים ופטור מלשלם.

יח) תוס' ד"ה ולית ליה, קא סלקא דעתך הכל לפי הזיק הדליקה ישלם אפילו אין ראוי לעבור. כתב הפני יהושע, דאף רש"י ד"ה הכל פירש כן. אלא דהתוס' הוסיפו, דאיירי אפילו בדאין ראוי לעבור. והיינו משום, דלכאורה יש לדקדק מאי מקשה לר' שמעון, דילמא שאני הכא דפשע מעיקרא בגוף הדליקה, לענין מקום קרוב, ולכך מחייבינן ליה אפילו אם הזיק בריחוק, דתחילתו בפשיעה וסופו באונס. אבל התם דהרחיק מעיקרא כשיעור שנתנו חכמים לא שייך לחייבו. ומשום הכי כתבו התוס', דדייק שפיר מדמחייבינן ליה אפילו אין ראוי לעבור, כגון שהדליק בתוך שלו בענין שאין ראוי לעבור כלל חוץ לגבולו, ולא פשע, ואפילו הכי מחייב ליה ר' שמעון.

יט) גמ', הכל לפי גובה הדליקה. פירש הרי"ף (כה: מדפי הרי"ף), דהיינו שאם תעבור יתר מן הראוי לגובהה פטור, ואם לא עברה אלא כראוי לגובהה והזיקה חייב.

כ) מתני', וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטין או של שעורין. השיטה מקובצת לעיל (כג). ביאר בדעת רש"י (שם) ד"ה היכי, דפטור טמון הוי מטעמא דחשיב כאונס ושוגג.

כא) מתני', אלא גדיש של חטין או של שעורין. כתב הנימוקי יוסף (כה: מדפי הרי"ף), דהחטין והשעורין הפנימים לא הוו טמון, כיון דידוע דיש שם חטין או שעורין. וכן פירש השיטה מקובצת בשם הרא"ה. אבל החזון איש (סימן ו סק"ז) כתב, דפטור טמון במדליק בתוך שלו, הוי אפילו אי ידע המדליק מה שטמון שם. והטעם שמחוייב כאן, משום דלא הווי טמון. כיון שלגבי דמי החיטים או השעורים שבכלים, הווי כאילו יש שם חיטים או שעורים דלגביהם אינו טמון, כיון שהן מגולין מבחוץ. (ועיין לקמן אות כד) **כב) מתני', היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב.** ביאר ר"ת בתוס' לעיל (כב): ד"ה היה, דהפסיק התנא בהאי בבא. לאשמעינן, דאף דפטרין טמון באש, מדרשה ד"מה קמה בגלוי אף כל בגלוי", לא תימא דכל דבר דלאו אורחיה בהכי לאו כעין קמה הוא ופטור, דגדי אין דרכו להיות כפות, ואפילו הכי חייב.

כג) מתני', שם. כתב הפני יהושע, דלמאי דמסקינן דבבבי דרישא איירי במדליק בתוך שלו, ופטרי רבנן אפילו במה שדרכו להיות בגדיש. צריך

עצים, אבל בשאר עצים סגי בגדר גבוה עשרה. [ועיין באות הבאה].

ח) רש"י ד"ה ואפילו בשדה קוצים, אפילו היתה שדה שקופצת לשם האור מעל לגדר מלאה קוצים, שנוח האש לבער בה ולדלג פטור. כתב המהדורא **בתרא** (על תוס' ד"ה עברה), דאי גרסינן "משם", משמע, דהקוצים הוו בשדה שבה הודלקה האש. אבל טפי יש לגרוס "לשם", ואיירי שיש קוצים בשדה שהאש עברה אליה. ומה דכתב, שנוח האש לבער בה ולדלג, היינו שנוח האש לדלג לקוצים ולהבעיר אותם.

ט) גמ', ומשפת קוצים ולמעלה ד' אמות. כתב הרא"ש (בפרקין סימן יג), דטעמא, משום דקוצים בקל נאחו בהם הדליקה, ואפילו אם הגדר גבוהה מאד, בקל תעבור השלהבת ותדליק הקוצים.

י) גמ', רב אמר נהר ממש וכו'. כתב התורת חיים, דלדעת הרא"ש (בפרקין סימן יג), פליגי בפירושא דמתניתין, דלרב איירי בנהר ממש דאית ליה רוחב, ולשמואל איירי באריתא דדלאי שאין ברחבה אלא אמה. דרב סבר, דסתם נהר דקתני היינו נהר ממש, ולכך ניחא ליה לאוקמי בהכי, אף דצריך לומר דלית ביה מיא, דאי אית ביה מיא אפילו ברוחב דאריתא דדלאי (שרחבה אמה, כמו שפירש רש"י לעיל נ: ד"ה דדלאי) סגי. ולשמואל לא ניחא ליה לפרש בנהר ממש ובדלית ביה מיא, כיון דסתם נהר אית ביה מיא, הלכך פירש דאיירי באריתא דדלאי. אמנם כתב, **דהרמב"ם** (בפי"ד מנזקי ממון ה"ב) דכתב, "וכן אם עברה נהר או שלולית שיש בהן מים ורחבן שמונה אמות פטור", סבר, דרב ושמואל פליגי לדינא, ואף בנהר רחב שמונה, דלרב אף דלית ביה מיא מפסיק, ולשמואל לא מפסיק אלא בדאית ביה מיא.

יא) גמ', ואלו מפסיקין לפאה. פירש רש"י ד"ה מפסיקין, דהיינו לענין להניח פאה מכל אחד ואחד. וכתב המאירי, דאף דליכא נפקותא בהך, כיון דבלאו הכי שיעור פאה בששים, ואין השיעור מתנכה בכך. מכל מקום צריך שיניח בכל שדה פאה הראויה לה, ואם הניח מאחת לחברתה אינה פאה.

יב) גמ', אבל מקום שמי גשמים שוללין שם לא מפסיק. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ה, דמסתברא דדוקא גבי פאה אמרינן הכי, משום האי טעמא, אבל הכא גבי דליקה, חד דינא אית להו.

יג) תוס' ד"ה שמחלקת שלל לאגפיה, כשגדלה האמה מתמלאה מים בורות שיחין ומערות שסביבותיה שמשקין בהם השדות. ביאר השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, דלהאי פירושא, ניחא שפיר טפי לישנא דמתחלקת שלל מן המים שבאמה. [דהיינו דלרש"י ד"ה שמחלקת משמע, דהשלל הם הפירות].

דף סא ע"ב

יד) מתני', המדליק בתוך שלו. כתב הרא"ש (בפרקין סימן יג), דדוקא בשלו נתנו שיעור, אבל בשל חבירו כיון דהדליק שלא ברשות, לא נתנו שיעור. וכתב בחדושי הגרע"א, דמשמע, דחייב אף באונס גמור, וכגון דנפלה הגדר אחר כך שלא מחמת הדליקה ועברה שם. והוסיף, דהכי משמע מלשון הרמב"ם (פי"ד מנזקי ממון ה"ד) והטור (חושן משפט סימן תיח). והקשה, דלפי זה, אמאי פטור בהדליק בשל חבירו והווי בו דברים שאין דרכן להטמין, מטעם דלא הוה ליה לאסוקי דעתיה. ותירץ, דמידי דתלי בטבע האדם שאין מניח ארנקי בגדיש, בשעה שהדליק היה חושב, שבדאי אין בו ארנקי. אבל בגדר דאפשר שתבוא רוח סערה ותפיל הגדר, או שהרוח תוליק האש למרחק, הוה ליה לאסוקי אדעתיה.

טו) מתני', ר' אלעזר אומר ט"ז אמות כדרך רשות הרבים. כתב התוס' יו"ט (משנה ד), דלא איירי באמצע ט"ז, דהא מוקמינן לרישא דדרך הרבים

אבל במדליק בשל חבירו דהוי מוזיק בידיה, לא אשכחן דפטריה קרא, דליכא למילפיה מבתוך שלו, דתרי גוויני דאש נינהו.

ל) בא"ד, שם. הקשה הרמב"ן במלחמות (כו: מדפי הרי"ף), מאי שנא אש משאר נזקי ממון, דלא מציינו דפטור על דברים שאין דרך להניחם, מטעמא דלא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה. ותיירץ בחדושי רבי אריה לייב מאלין (סימן עג), דלרבנן בעינן באש דיפשע בדבר הניזק, וילפי הכי מפטור דטמון, דנפטור כיון דבעינן פשיעה בדבר הניזק. ולכך אי לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה פטור, דחסר בפשיעה.

לא) גמ', ורואין מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה. עיין לעיל אות כ' מה שביאר החזון איש (סימן ו סק"ז).

לב) גמ', שם. האילת השחר נסתפק, אי דוקא בגדיש דמסתמא מלא תבואה, חייב. אבל בארגו שדפנותיו מקרשים, ובדרך כלל אינו מלא קרשים, פטור על מה שבתוכו. וכתב, דלשיטת הרא"ה והנימוקי יוסף (לעיל אות כ), דהעומרים הפנימיים לא חשיבי טמון, כיון דידוע לכל דישנם שם, הא כיון דבארגו אין לתלות דכולו מלא קרשים, פטור. אבל לפי מה שכתב החזון איש (סימן ב סק"ה), דאי בית עושה את מה שבתוכו לטמון, רואין מקום הכלים כאילו הוא ממין הכתלים, אף בארגו יתחייב כאילו הוי מלא קרשים.

דף סב ע"א

א) גמ', ומודה ר' יהודה לחכמים במשאיל מקום לחבירו להגדיש גדיש וכו'. כתב הפרישה (סימן תיח סק"ט), דאיירי במדליק בתוך שלו, אבל בהדליק בשל חבירו חייב מדין מוזיק בידיה. וכמו דכתבו התוס' ד"ה שאינו, דבסיפא איירי במדליק בתוך שלו, הכי נמי איירי ברישא. וכן כתב בסמ"ע (סימן תיח סק"ז). אבל המנחת חינוך (מצוה נו ט) כתב, דאף אם הדליק במקום שהשאיל לחבירו פטור, כיון שהטמין את הכלים שלא ברשות, ואיירי בדכלו חיצו ולכך לא הוי מוזיק בידיה.

ב) גמ', להגדיש חטין והגדיש שעורין וכו', אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד. כתב הסמ"ע (סימן תיח סק"ח), דאף דפשיטא דלא ישלם יותר ממה שהזיק. אשמועינן, דאם היו כלים טמונים בגדיש, לא ישלם בעד מקום הכלים, כגדיש של חטים, כיון דנתן לו רשות להגדיש חטים.

ג) גמ', חטין וחיפן בשעורים. פירש רש"י ד"ה חטין, דאמר ליה, לא ראיתי אלא שעורין לפיכך לא נזהרתי בהן. והקצות החושן (סימן רצא סק"ד) ביאר, כדכתב הרמב"ן במלחמות (כו: מדפי הרי"ף), דפטור, משום דלא קיבל אלא שמירת שעורין, ומצי אמר נטירותא דחטין לא קבילת עלי, והווי חטין שלא ברשות.

ד) גמ', שעורין וחיפן בחטין. פירש השניטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, דאינו משלם חיפוי של חטים, אף דראה החטים, כיון דהוי החיפוי כמכניס פירותיו שלא ברשות. וכן ביאר שם בשם רבינו יהונתן, דאשמועינן דאף שלא עבר על דעת בעל הבית לגמרי, שהרי הגדיש שעורים רובא, אפילו הכי לא משלם ליה כלל מאותם חטים שעבר על דעתו, כיון שלא קיבל עליו אלא שמירת שעורים. אבל המאירי כתב, דמשלם בכדי חיפוי החטים.

ה) תוס' ד"ה שאינו משלם, בתוה"ד, למה לא ישלם חטים כיון דחזוי להו. כתב המהרש"א, דודאי דאיירי בדחזוי ליה דומיא דחטין וחיפן בשעורין דלא משלם אלא שעורין, כיון דאמר ליה לא ראיתי אלא שעורין. ומשום הכי בתוך של חבירו דהוי כמאבד בידיה משלם חטין, אבל בתוך שלו דאינו אלא פשיעה, אף דחזוי ליה בתר דהגדיש, אינו משלם אלא שעורים, דאמר ליה נטירותא דשערי קבילי עלי מעיקרא.

לומר, דהא דמחייבין אגדי, היינו בדחזוי ליה המדליק, דלאו טמון הוא. והוסיף, דמלשון הרמב"ם (פי"ד מנזקי ממון ה"ו), משמע דאיירי דלא חזי ליה.

כד) מתני', במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה. כתב החזון איש (בבא קמא סימן ב אות ה), דאין הבית עושה את מה שבתוכו לטמון, כיון דעשוי להיכנס בו. ולרב כהנא, הא דחייב בבירה, היינו דחייב אטמון שבה, משום דטמון על ידי כיוסי נוסף, אבל לא כל מה שבבירה חשיב טמון.

כה) מתני', שם. נסתפק החזון איש (סימן ב סק"ה), אי כלים שבעששית חשיבי טמון. וכן בבית, אי חשיבי טמון משום דהחלונות סתומים בזוכית, או דמכל מקום כיון דרואין דרך החלונות מה שבתוך הבית, לא חשיבי טמון. [ולכאורה לרא"ה ולנימוקי יוסף (לעיל אות כ), כיון דידוע מה שיש בבית, לא הוי טמון. (ג.ג.)].

כו) מתני', שם. ביאר רבינו יהונתן בשיטה מקובצת, דלא חייב משום אשו, אלא דחשבינן ליה אדם המוזיק בידיה. וכן משמע מרש"י ד"ה בתוך של חבירו, דאין לו רשות והוי כמאבד בידיה. והקשה בחדושי רבי אריה לייב מאלין (סימן עג), דממה נפשך, אי אשו משום חציו, ליכא פטור טמון, ואי משום ממון, הא לא שייך לחייב משום אדם המוזיק. וכתב, דלדבריו להלן (אות כח) אתי שפיר, דקאי אעשיית האש למוזיק, דהוי על ידי מעשה בידיה. דסבר רב כהנא דהיכא דעשה מוזיק בידיה, לא שייך לומר דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה, והדבר תלוי בדיני אדם מועד לעולם. ולרבא, עשיית אש לא שייכא בהא דאדם מועד, ובעינן פשיעה ממש, וכן בעינן דיפשע בדבר הניזק, ולכך פטור, דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה.

כז) גמ', אלא אמר רבא בתרתי פליגי. בחדושי ר' אריה לייב מאלין (סימן עג), ביאר לפי דבריו להלן (אות כט), דפלוגתאיהו תלו בהדדי, דר' יהודה לא פליג אסברא דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה, דהא להלן (סב). מודה במשאיל מקום דפטור. אלא דסבר, דבאש ליכא דין פשיעה בדבר הניזק, ולכך לא מהני מה דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה. ומשום הכי פליג נמי אדרשה דרבנן בדין טמון, דכיון דליכא באש דין פשיעה בדבר הניזק, ליכא למידרש פטור דטמון. אבל רבנן ילפי מפטור דטמון, דבעינן פשיעה בדבר הניזק, ולכך אי לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה, פטור כיון דלא פשע. אבל לרב כהנא, דלכולי עלמא פטור בשל חבירו בדבר שאין דרכו להטמין, לא פליגי בהאי סברא, ולכולי עלמא יש דין פשיעה בדבר הניזק, ופליגי בגזירת הכתוב דפטור טמון.

כח) רש"י ד"ה בתרתי, ור' יהודה מחייב אטמון ובכלים וכו'. כתב הפני יהושע, דלדעתו, אין ר' יהודה מחייב אאנקי אלא במדליק בשל חבירו, ודלא כתוס' ד"ה אלא. ולר' יהודה חייב אף דלא הוי ליה לאסוקי אדעתיה, משום דמאי הוי לך גביה דאזקתיה, אבל במדליק בתוך שלו לאו מוזיק איקרי, אלא פושע.

כט) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, אבל במדליק בתוך של חבירו מחייב בדבר שדרכו להטמין דלא אשכחן דפטור ביה קרא טמון. הקשה בחדושי רבי אריה לייב מאלין (סימן עג), הא על כרחך ילפינן מדליק בתוך של חבירו ממדליק בתוך שלו, דהא ליכא פרשה אחרת דאש בשל חבירו. וביאר, דפטור דטמון שאני מפטור דבור, דבבור הוי מוזיק אף לגבי כלים, אלא דהתורה פטרנו. אבל בפטור דטמון, אינו נעשה מוזיק כלל לגבי הטמון. ולזה יש לומר דמדליק בתוך שלו ובשל חבירו הווי תרי אופנים בעשיית האש למוזיק. דבתוך שלו נעשה בעל ההיזק על ידי פשיעה, שלא שמר גחלתו, אבל עיקר ההדלקה היתה ברשות. אמנם בשל חבירו הוי מוזיק בידיה, הלכך לא איירי פטור טמון אלא במדליק בתוך שלו, דלא הוי מוזיק,

ממש ואפילו טוען ברי, ומחמת עונשו דמוטר דחמיר, או דלא חמיר משאר המזיקין, ולא תקון הכי בטוען ברי. ועיין עוד בש"ך (חושן משפט סימן שפו סק"א).

יב) תוס' ד"ה מין, בתוה"ד, דשמא לא אבעיא ליה לאסוקי אדעתיה וכו'. הקשה בחדושי רבינו מאיר שמחה (לעיל סא:), דמכל מקום הוי מוזיק בידים ואמאי מיפטר. ולכך כתב, דאיירינן בגוונא דשדייה לנהר מים צלולים, דמצוי טעין הא מנחי קמך. ונאבד כיון דלא הווי בידו להציל על אתר, או דנעכרו גלי הים, הוי דינא דגרמי, ופטור כיון דאינו מתכוון. **יג) בא"ד, שם.** כתב הרשב"א, דאי איכא עדים דהוה מרגניתא מנחא בגוזה, משלם. דלא דמי למדליק בתוך של חברו דלא אדליק גדיש בידים, דהכא דאפסדיה בידים חייב בכל מאי דאפסדיה, דאמר ליה מאי אית לך גביה דאפסדתי.

יד) גמ', מה בין גזלן לחמסן. כתב הפני יהושע, דמיייתי לה הכא, משום דקאמר לעיל דעשו תקנת נגזל באש. וכן מספקא ליה במסור, אף דבמתניתין דשבועות לא קחשיב אלא נגזל לחוד, וסלקא דעתיה דהכל בכלל גזלן, דכל מאן דמפסיד ממונא דחבריה גולן מקרי. ולהכי מקשה מה בין גזלן לחמסן, ומשני, דחמסן היינו דיהיב דמי, אבל בלא דמי בכל מילי מיקרי גולן.

טו) גמ', אי יהיב דמי חמסן קרית ליה וכו', תלוה וזבין זביניה זביני. הקשה הלחם משנה (פ"י ממכירה ה"א), דמשמע דחמסן אין מקחו קיים, ודלא כדכתב המגיד משנה (פ"א מגולה ואבדה ה"ט) בדעת הרמב"ם (שם), דהמקח קיים אף דעובר אלאו ד"לא תחמוד". ותירץ המנחת חינוך (מצוה לח אות ב), דסלקא דעתך, דאף דלא אמר רוצה אני, זביניה זבינא. ולכך פריך, אמאי הוי חמסן ועובר בלאו אי יהיב דמי, הא זביניה זבינא, ואי עובר בלאו, אמאי קיימת המכירה, הא אי עביד לא מהני, ועל כרחך דלא הוי חמסן. ומשני, דרב הונא מייירי דאמר רוצה אני, ולכך אף דהוי חמסן ועבר על הלאו, המכירה קיימת, דלא אמרינן אי עביד לא מהני, כיון דרצה במקח.

טז) גמ', הא דאמר רוצה אני. הרמב"ם (פ"י ממכירה ה"א) לא הזכיר דבעינן שיאמר רוצה אני. והלחם משנה הביא מהמהר"ק, דלא בעינן שיאמר להדיא רוצה אני, אלא כל ששתק וקבל הדמים, הווי כאומר רוצה אני. וביאר הלחם משנה, דהיינו דמשנינן דבחמסן צווח הלוך מתחילה ועד סוף וקיבל הדמים בעל כרחו, אבל בתלויה וזבין שתק וקבל הדמים, והוא מאי דאוקי באמר רוצה אני.

דף סב ע"ב

יז) מתני', גץ שיצא מתחת הפטיש והזיק חייב. כתבו התוס' לעיל (ס). ד"ה רב אשי, דמדתני לה גבי נזקין דאש ולא גבי נזקין דאדם, מוכח, דלא איירי דמכה בכח עד שמוזיק בכח אדם לבדו, אלא דהוי מוזיק משום דניחא ליה דתזיל, ומכה בגוונא שאחר גמר כחו מוזיק ברוח מצויה, וכדשנו בבבא בתרא (כו.). והשיטה מקובצת פירש בשם הרא"ה (לעיל ס.), דהגץ מוזיק מכחו ממש, דניחא ליה שילכו הניצוצות, ומכה בענין שילכו מחמתו. והנימוקי יוסף (כו: מדפי הרי"ף) כתב, דחייב אף דאפקורי מפקר להו, כיון דמוזיק בהן, וכמאן דאמר דאשו משום חציו. אבל התוס' לעיל (כב.) ד"ה אשו כתבו, דאף אי אשו משום ממונו חייב.

יח) מתני', הניח חנוני נרו מבחוץ חנוני חייב. כתב הרמב"ם (פ"ד מנזקי ממון ה"ג), דאפילו בנר חנוכה חייב, דהיה לו לישב ולשמור. וכתב בחידושי החתם סופר (שבת כא:), דתימא לומר דכל המדליק צריך לישב על פתחו.

יז) גמ', הנותן דינר זהב לאשה. כתב הנמוקי יוסף (כה: מדפי הרי"ף) בשם הרא"ה, דהוא הדין לאיש. ונקט אשה, דהוי לשון הרגיל גבי קדושין דנותן דינר לאשה. ובפסקי הרי"ד כתב, דנקט אשה, משום דאין דרכה להכיר במטבעות.

יז) גמ', הזיקתו משלמת של זהב וכו' פשעה בו משלמת של כסף. פירש רש"י ד"ה מאי, דהחילוק הוא בין מוזיק בידים, לפשיעה שאינו מוזיק בידים. אבל הקצות החושן (סימן רצא סק"ד) כתב, דלא מחלקינן בין פשיעה למוזיק, משום חומרא דמוזיק דהוי בידים. דהא ר' יהודה מחייב במדליק ארנקי בגדיש, אף דאינו מוזיק בידים, וגבי דינר זהב מודה דפטור, וכדפשו מחטין וחיפן שעורין, דקאי אליבא דר' יהודה. אלא טעמא, משום דכל השומרין לא נתחייבו בעל כרחם, אלא ירדה התורה לסוף דעתן, דברצונם מקבלין עליהם את דיני חיוביהן. וכל שלא קיבל עליו דין שמירה, אינו מתחייב. ולכך, בחטין וחיפן שעורין ובשל כסף, דלא קיבל יותר משמירת כסף ושמירת שעורין, פטור, דכיון דלא קיבל עליו שמירה, הוי כאיניש דעלמא. אבל בארנקי בגדיש, דהתורה חייבתו בעל כרחו לשמור אשו שלא יזיק, מחייב ר' יהודה.

יח) גמ', נטירותא דרהבא לא קבילי עלי. כתב האור שמח (השמטה בסוף הלכות נחלות), דחזינן מהא, דפשיעה הויא חיוב מדין שמירה, אבל אחר שאינו שומר פטור אם פשע, כיון שלא הזיק. וכן כתב האחייעזר (חלק ג סימן לו אות ד).

טז) גמ', עשו תקנת נגזל באשו. כתב הרשב"א, דדעת הראב"ד, דדוקא בטמון דינא הכי, אבל בגלוי אי טעין היאך טענת ברי, משתבע ומיפטר, דלאו גזלן גמור הוא. דאי לא תימא הכי, אמאי לא אשמועינן למילתא בגלוי לדברי הכל, וכל שכן בטמון לר' יהודה. אבל דעת הרשב"א, דאם האמינדהו בטמון דלא הוי ברי טוב, משום דבוטח בעצמו לומר שהיה טמון בתוכו, מפני שלא ידע בו חברו. כל שכן במעיו ואומר כך וכך היה בו ואתה ידעת, דנאמן, דאם אינו אמת לא היה מעיו פניו בפני מי שידוע כמותו. ומה שאמרוהו בטמון ואליבא דר' יהודה, ולא בגלוי ולדברי הכל. היינו משום, רבותא דר' יהודה, דאפילו טענו ארנקי בגדיש נשבע ונטל, ולפיכך אפילו בטוענו ברי עשו בו תקנת נגזל.

יז) גמ', שם. כתב הפני יהושע, דהחמירו באש לענין תקנת נגזל יותר משאר נזקי ממון. משום דמוזיק בידים הוא, דהא איירי במדליק בשל חבירו, וכדמשמע בתוס' ד"ה לר' יהודה. והוסיף, דמלשון הטור (חושן משפט סימן תיח) משמע, דאפילו במדליק בתוך שלו נמי שייכא תקנת נגזל.

יא) גמ', עשו תקנת נגזל במסור או לא. תוס' לעיל (נד.) ד"ה חמור, הוכיחו מכאן, דמאן דדאין דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן. דאי מדאורייתא, אמאי לא עשו תקנת נגזל במסור כמו בנגזל. [וכן דעת התוס' לקמן (עא:)] ד"ה וסבר בשם ריב"א. ותוס' כתובות (לד.) ד"ה סבר בשם ריב"א. וסמ"ג עשין ע. והמרדכי (ב"ק פ"י סי' קפ) בשם ה"ר אביגדור. וש"ת הרא"ש (כלל קא במסור). והגהות מיימוניות (חובל ומוזיק פ"ח ה"ג). ושיטה מקובצת לקמן (קיו:)] בשם ה"ר יהונתן. ובשלטי גבורים (לעיל מח:)]. אבל הרמב"ן (בקונטרס דינא דגרמי מהדורת מכון מערבא עמוד קפה סוד"ה אבל אפילו. ועיין עוד במלחמות ה' (סוף כו: מדפי הרי"ף) דחה, דאפשר דלא תקנו, משום דמוטר הוי דיבורא בעלמא. [וכן דעת הרשב"א לקמן קיו. והמגיד משנה (חובל ומוזיק פ"ח ה"א בשם רב האי גאון), ובעל התרומות (שער נא ח"ו). וכן משמע בתירוץ א' בתוס' שבועות לו: ד"ה מיעט. ועיין ביש"ש פ"ט סימן כו.]. והקצות החושן (סימן שפ"ח סק"ו) כתב, דלרבינו תם בתוס' ד"ה עשו, דעשו תקנה בדטעין מוסר שמא, והאיבעיא בברי, אתי שפיר. דהא באשו בדטעין ברי לא עבדו תקנה, ומיבעיא לן אי עבדו במסור תקנת נגזל

ואתיא מתניתין לאשמועינן, דפטור משום דבעינן ו"גונב מבית האיש", ולא מבית הגנב, כמו לענין כפל. אבל גבי הקדשות טעמא משום ג' וד', דהא קרינן ביה "מבית האיש".

כז) רש"י ד"ה אין הגונב, דכתיב וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב. כתב המנחת חינוך (מצוה נד, ה), דהיינו כדאיתא **לקמן** (ט:), דמהאי קרא ממעטינן דפטור מלשלם לגנב, אבל מה שפטור מלשלם לבעלים, היינו משום דאינו ברשותם להקדיש. אבל **הקצות החושן** (סימן לד סק"ג) כתב, דמהאי קרא ממעטין נמי דאינו משלם לבעלים, כיון דאינו ברשותם.

כח) תוס' ד"ה מרובה קתני, בתוה"ד, ועוד שמשיר שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו. הקשה **מהרש"א**, דללישנא קמא דבמרובה אין לומר שייר, הא שייר כל הני. ותירץ, דשותף שגנב מחבירו כיון דקתני לה במתניתין בפרקין לאו שירא הוא. ושותפין שגנבו נמי מכללא שמעינן לה, דחד טעמא אית להו, ד"וטבחו" כולו בעינן.

כט) גמ', יצאו קרקעות שאינן מטלטלין. הקשה **הברכת שמואל** (סימן לג אות ב), תיפוק ליה מדילפינן **לקמן** (קז:), דאין גזילה בקרקעות. ותירץ **הקובץ שעורים** (אות ב), דלא ילפינן גניבה וגזילה מהדדי, וכדאיתו **בתוס' לעיל** (יא). **ד"ה אין, מהירושלמי**. והוסיף, דלפי זה, אפילו אי נימא דהא דנתמעט גונב אחר הגנב מקרא ד"וגונב מבית האיש" קאי נמי לענין קרן, מכל מקום אין זה אלא בגניבה דכתב קרא, ולא בגזילה דליכא קרא, ודלא כדכתב **הקצות החושן** (הובא **לעיל** אות כה), דילפינן גזילה מגניבה.

ל) גמ', יצאו שטרות. כתב **המאירי**, דכפל דשטרות הוי בנתינת סך מעות כמה שמחזיק השטר. **והקובץ שעורים** (בבא בתרא תקטז-תקיו) ביאר, דבשטרות איתא תרתין, א. גוף החוב. ב. הראיה שבו דהויא שיווי בפני עצמו, כדאמרין שטרא דאית ביה זמן כמה שוה, ודלית ביה זמן כמה שוה, וחיוב הגנב לשלם כשווי הראיה שבשטר. ועיין לקמן אות לד.

לא) גמ', יצא הקדש רעהו כתיב. כתב **הרמב"ם** (פ"ב מגניבה ה"א), הגונב נכסי הקדש אינו משלם אלא הקרן בלבד שנאמר "לרעהו" ולא להקדש. אבל **התוס' לעיל** (ו:), **ד"ה שור** כתבו, דהקדש נתמעט אף מתשלומי קרן, ואינו חייב אלא מדרבנן.

לב) תוס' ד"ה יצאו קרקעות, בתוה"ד, במשיג גבול. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **הר"א מגרמישא**, דהאי שינויא לא שייך אלא בגנב ממש ולא בטוען טענת גנב. ובשם **תלמיד רבינו פרץ פירש**, דאשכחן בגוונא שמיניהו לשמור הקרקע. וטעין דאחרים השיגו גבול, ונמצא שהוא המשיג.

לג) בא"ד, אי נמי במחובר לקרקע. הקשה **הקובץ שעורים** (אות ד), דכיון דתלשן תו לא הוי קרקע. ותירץ, דכיון דבשעת קבלת השמירה הוה מחובר לקרקע, ולא חל עליו בההיא שעתא דין טוען טענת גנב, לא יתחייב אחר כך אפילו כשנעשה תלוש, דההתחייבות בכפירה ושבועה, חלה בשעה שנעשה שומר.

לד) תוס' ד"ה יצאו שטרות, ואם תאמר למה לי קרא למעט מכפל וכו'. הקשה **הברכת שמואל** (סימן לג א) בשם **הגר"ח**, מדוע הקשו התוס' למאן דלא דאין דינא דגרמי, הא אף אי גרמי דאורייתא, אינו חייב אלא מטעם מזיק. וכמו שחילק **התוס' לקמן** (עא:), **ד"ה וסבר**, בין דינא ד"גורם לממוין" דהווי כמו שיש לו גוף השור, והווי גנב. לחיוב מחמת "דינא דגרמי", דאין גופו ממוין ולא שייך ביה גניבה. ותירץ **הגר"ח**, דשטר כשהוא בעין הווי גופו ממוין, דאיכא בו שוויות למכור בשוק ולהקדישו. וביאר **הברכת שמואל** דקשיא לתוס', משום דסברי, דדין תשלומין שחייב הגנב מדין "השבה", תלוי בחיובו מדין מזיק. ומשום הכי, למאן דאמר דהזיק השטר פטור משום גרמי, ליכא חיוב "השבה" ומאי טעמא יתחייב בכפל. ותירצו, דכשהשטר בעין, חייב ב"השיב" ואין תלוי בחיוב משום מזיק, וכדלעיל.

ט) מתני', ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור. איתא בגמ' **לעיל** (ל). דפטור משום דעביד ברשות מצוה. כתב **הרשב"א**, דר' יהודה מייירי דוקא בנר חנוכה דמצוה להניחה על פתח ביתו משום פרסומי ניסא. אבל העושה סוכת מצוה בפתח ביתו מבחוץ, והוזקו בה חייב.

כ) מתני', שם. כתב **השפת אמת** (שבת כא:), דמשמע דגם בעל הגמל פטור על החנות, ולא אמרינן דכיון דברשות הניחו צריך לשמור שלא להגדיל החבילה עד מקום הנרות. ועוד, דכיון דרבנן מחייבי משום דצריך החנוני להיות יושב ומשמר כדכתב **הרמב"ם** (פי"ד מנוקי ממון הי"ג), אף לר' יהודה דפטור, פטור בעל הגמל, משום דאפשר לחנוני לישב ולשמר. והוסיף, דסיפא דמתניתין דהניח נרו מבחוץ לא איירי בהדליק הבירה, כיון דלא שכיח להדליקה בכך, ולכך מודה ר' יהודה דבעל הגמל חייב. **והפני יהושע** (**לעיל** כב). כתב, דמדלא קאמר דהחנוני פטור ובעל גמל חייב, מוכח, דאין חוב על בעל הגמל משום פשיעתו.

כא) מתני', שם. נסתפק **השפת אמת** (שבת כא:), אי פטור נמי בנשאר דולק אחר השיעור. דפשט הלשון בנר חנוכה פטור, משמע בכל גווי. וטעמא משום דאתי לאמנועי ממצוה, כיון שיצטרך לשמור ולהחזיר את הנר מיד בכלות השיעור.

כב) גמ', נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. הקשה **הרשב"א** (**שבת** כא:), אכתי בתוך עשרה מנלן, לימא דצריך להניחה למטה מגמל ורוכבו. ותירץ, דכיון דאפקת ליה מעשרים אמה, מוקמינן ליה לעשרה שהוא הכשר סוכה, ונתנו לו חכמים שיעור מהשיעורין הקבועים בשאר המצות.

כג) גמ', כיון דבמצוה קא עסיק כולי האי לא אטרחוה רבנן. **בשבת** (כא:), איתא, דאי מיטרחא ליה טובא אתי לאימנועי ממצוה.

כד) תוס' ד"ה פסולה, בתוה"ד, משום דבעי למימר כסוכה נקט לשון פסולה. **התוס' בשבת** (כב). **ד"ה נר הוסיפו**, דבעי למימר כסוכה שהיא מן התורה. **ובחידושי החתם סופר** (**שבת**, שם) כתב, דנקט לשון **פסולה** דשייך בדאורייתא, להורות דנחי דהדלקת נרות לאו דאורייתא, מכל מקום חנוכה גופיה וכל ימים טובים הקבועים על ניסים, דאורייתא ניהו, כדעת **בעל הלכות גדולות** (אות קלט).

פרק מרובה

כה) מתני', אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל. כתב **הקצות החושן** (סימן לד סק"ג), דהגנב השני אינו גולן, דכיון דכבר אינו ברשות הבעלים, תו לא עבר השני משום "לא תגנוב", ופטור אף מקרן [ועיין להלן אות כט]. וכן כתב **הנתיבות המשפט** (ביאורים סימן לד סק"ה). **והאור שמח** (פ"א מגניבה הי"ז) כתב, דנחי דנתמעט מתשלומי כפל, קרן מיהא חייב כמו כל גנב. וכן כתב **החזון איש** (בבא קמא טז ז), והוסיף, דחייב בקרן מדין גזילה, דלא בעינן בה "מבית האיש".

כו) מתני', ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי ד' וה'. ביאר **המאירי** (**לקמן** סז:), דבעינן "וגונב מבית האיש" ולא מבית הגנב. **והאפיקי ים** (ח"ב סימן מה) דקדק, אמאי לא תנא, אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל, ולא תשלומי ד' וה', כדאיתא **בבבא מציעא** (נו). גבי הקדשות. ועוד הקשה, ובשם **התורת חיים** הקשה, מאי טעמא לא פירשו מפרשי המשנה, דהטעם דלא משלם ד' וה', משום דכיון דליכא כפל, הוי ג' וד', כמו שפירשו **בבא מציעא** (שם). ומאי טעמא נטרו עד התם להאי פירושא דג' וד'. ותירץ, לפי מה שכתב **הנתיבות המשפט** (ביאורים סימן לד סק"ה), דבשינה הגנב כגון תברה ושתיה, עבר אלאו דגניבה כיון שבשנוי עשה גזילה חדשה. ואם כן הגנב השני שטבח שינה, והוי גולן.

דף סג ע"א

(א) **תוס' ד"ה רעהו**, ומאי איצטריך רעהו למעוטי הקדש מכפל בטוען טענת גנב. פירש **המהרש"א בשבועות** (מב:), דאתנא דברייתא מקשו, אמאי ממעט הקדש מ"רעהו", והא נתמעט משבועה. וכן הא דהקשו אמאי ממעט כפל מ"רעהו", אתנא דברייתא הקשו הכי. אבל **הפני יהושע** פירש, דמעיקרא הוה סברי התוס', דתרי "רעהו" דכתיבי בקרא, חדא לכפל דטוען טענת גנב וחדא לשבועה, ואהא מקשו, למה לי תרי קראי כיון דתליין בהדדי. ותירצו, דלמסקנא באמת ילפינן לשבועה וכפל מחד קרא, ואידך לגנב, דלא תליא כפל ידידה בשבועה. [ועיין באות הבאה].

(ב) **בא"ד**, ואם תאמר דלקמן נפקא לן בפרקין למעט הקדש מוגונב מבית האיש ולא מבית הקדש. ביאר **הפני יהושע**, דלולי דבריהם הקודמים כפי שפירשם באות הקודמת, לא קשיא, דהא האי דרשא ד"וגונב מבית האיש" איצטריך לגנב, וכתנא דבי חזקיה דיליף כל מילי דגנב מקרא ד"המצא תמצא", ולית ליה כלל דרשא בהאי קרא, למעט הקדש מכפל, אי לאו מ"וגונב מבית האיש", ומ"רעהו" דהכא יליף לטוען טענת גנב. אבל לדבריהם דלטענת גנב לא איצטריך, דילפינן מ"רעהו" דרישא דקרא, על כרחך דרעהו דסיפא דקרא איירי בגנב, ושפיר הקשו דמ"וגונב מבית האיש" נפקא.

(ג) **בא"ד**, שם. **התוס' בשבועות** (מב:): **ד"ה על תירצו**, דאיצטריך תרי קראי חד לגנב וחד לטוען טענת גנב. **והלחם משנה** (פ"ב מגניבה ה"א) דייק בדברי **הרמב"ם** (שם), דאי כתיב "רעהו" לחוד, הוה אמינא דאיירי בקדשים שאינו חייב באחריותן, אבל כשחייב באחריותן מקרי רעהו כר' שמעון, ואתי "וגונב מבית האיש", לאשמעינן דאפילו בקדשים שחייב באחריותן פטור. **והאמרי משה** (סימן מ) תירץ בשם **הגר"ח**, דמ"רעהו" לא ממעטינן אלא היכא דהתשלומין הוה להקדש, אבל היכא דהתשלומין להדיוט, אף דהחפצא הוה הקדש ליכא למיעוטא מ"רעהו", דהא קרא אתשלומין קאי. ומשום הכי בגונב קרבן, היה אפשר שיתחייב לשלם להבעלים, דגנב קרבן שלהם. ועל כן אתי קרא ד"וגונב מבית האיש" דקאי על החפצא, דכיון שהוא הקדש פטור מכפל, אף דהתשלומין להדיוט.

(ד) **גמ'**, **אם כן נכתוב רחמנא חד פרטא**. הקשה **התורת חיים**, דלדידיה נמי תיקשי, דאי מרבינן אפילו עופות, לא לכתוב אלא שלמה לחודא, ומינה מרבינן כל מילי, כדכתבו **התוס' ד"ה דהא**. ותירץ, דהתירצן סמיך אמסקנא ד"כל" ריבויא הוא, וכל הני פרטי איצטריך כדמסיק. והא דקאמר אם כן נכתוב רחמנא חד פרטא, לדבריו דהמקשן קאמר, דלדידי "כל" ריבויא הוא, ולא דוקא דריש בברייתא כלל ופרט וכלל, וכדכתבו **התוס' ד"ה אלא**. אלא לדידך דכלל ופרט דוקא, נכתוב רחמנא חד פרטא. וכן משמע מדאמר בסמוך "כל" ריבויא הוא, ולא אמר **אלא** "כל" ריבויא הוא, דמשמע דמעיקרא נמי סבר כן.

(ה) **רש"י ד"ה דהא, בסוה"ד**, כדאמר לקמן וכו' שדי חמור בין המצא לתמצא אלמא כל חד וחד באפי נפשיה מדריש. כתב **השיטה מקובצת** בשם **תלמיד רבינו פרץ** דלא דמי, דהתם אין הפרטות בין הכללות ד"המצא תמצא", אבל הכא שכל הפרטות נכתבו יחד בין שתי הכללות, דרשינן להו כאחת, כמו גבי "ונתת הכסף".

(ו) **תוס' ד"ה דהא, בתוה"ד**, והשתא בתחילה כשהקשה ואימא מה הפרט וכו'. כתב **השיטה מקובצת** בשם **תלמיד רבינו פרץ**, דהיא היא, דמחמת הך קושיא דקשה ליה לא לכתוב אלא "שלמה" לחודיה, הוא דפריך. דאית לן למדרש, מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע, כדמסיק ואזיל, דכל חד וחד דרשינן ליה באפי נפשיה.

(ז) **רש"י ד"ה גידולי קרקע**, למעוטי דגים. מהכא הקשה **רבינו חננאל** (ביצה

כג:): על **רש"י** (שם) **ד"ה ואין**, דדגים אוכלים שרשי עשבים וקרקע, דאי הכי אמאי לא מיקרו גידולי קרקע. ותירץ **בחידושי החתם סופר** (שם), דלא מיקרו גדולי קרקע דיבשה, אלא גדולי קרקע דים, וזה לא הוה כעין הפרט. (ח) **גמ'**, **חד למעוטי קרקעות וחד למעוטי עבדים**. הקשה **הרשב"א**, כיון דאיכא מיעוטא לקרקעות ומיעוטא לעבדים, אמאי קאמר יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, הא אמעיט בהדיא מחד מהנך פרטי כקרקעות וכשטרות. ותירץ, דקרקעות ועבדים ושטרות לא נתמעטו להדיא, אלא מתוך שהפרט מפורש, דבר המטלטל, אמעוט קרקעות, ומתוך שהפרט מפורש דבר שגופו ממון, אמעוט שטרות דלא דמו כלל לפרט. אבל עבדים כיון דדמו לגמרי, שהן מטלטלין וגופן ממון, לא היינו ממעטין לולי שהוקשו לקרקעות.

(ט) **גמ'**, **שלמה למעוטי דבר שאינו מסויים**. כתב **התורת חיים**, דמדולא קאמר וחד למעוטי דבר שאינו מסויים כדאמר באינך, משמע, דממשמעותא ד"שלמה" ממעטינן לה, דדבר מסויים הוא. והוסיף, דכן משמע מדפירש **רש"י ד"ה שלמה**, דשלמה יש לה סימנים.

(י) **גמ'**, **על כל אבדה לכדר' חייא בר אבא וכו'**, **הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל**. הקשה **הפני יהושע**, מאי אשמעינן, הא פשטא דקרא הכי משמע, **דכתיב** (שמות כב, ח) "על כל אבידה", וסיים "ישלם שנים לרעהו". ותירץ, דאי לאו דאשמעינן הכי, הוה אמינא דבטענת גנב באבידה לחוד אין לחייבו שבועה וכפל, והוה מוקמינן לפשטיה דקרא על ידי גלגול, היכא שכבר נתחייב שבועת שומרין. וקא משמע לן, דבטענת גנב באבידה לחוד, נמי חייב שבועה וכפל, ויליף לה מדכתיב "על כל אבידה אשר יאמר", דמשמע דחייב על כל טענות ותביעות באבידה.

(יא) **תוס' ד"ה למה, בתוה"ד**, למה לי דכתב רחמנא כל הני פרטי וכו'. כתב **המהרש"א**, דלאו דוקא כל הני פרטי, דהא "שלמה" איצטריך למעוטי דבר שאינו מסויים.

(יב) **בא"ד**, ולפי מה שפירשתי דכפל ושבועה הכל אחד כי היכי דדרשינן לענין שבועה מה כלים שנים הכי נמי לענין כפל. כתב **הקובץ שעורים** (אות ה), דכונתם רק לטוען טענת גנב, דתלוי בדיני שומר. וכן לענין דבר שאינו מסויים, לפי מה שפירשו **התוס' ד"ה דבר**, דהיינו דבר שאינו במדה ומשקל, לא שייך בגנב עצמו, דכל דבר שגונב יש בו מדה או משקל, ודוקא בטוען טענת גנב דתלוי בקבלת השמירה, שייך למעט אם קיבל לשמור בלא מדה או משקל.

(יג) **בא"ד**, ואפילו היכא דנשבע על ידי גלגול. הקשה **המהרש"א**, מי הכריחם לומר דמיירי בנשבע על ידי גלגול, הא כיון דכפל ושבועה מחד קרא נפקא, ניחא בלאו הכי, כדכתבו **התוס' לעיל ד"ה רעהו**. ותירץ, דמה שכתבו לעיל דמחד קרא נפקי ניחא, היא סברת התוס'. אבל ר"י שהניח הדבר בתימה גבי הקדש, לא ניחא ליה בהכי, דהא אף דמחד קרא נפקי, מכל מקום כיון דקרא בכפל כתיב, איצטריך למעט כפל, וכיון דליכא שבועה לא שייך בו כפל. ולכך הוצרך לתרץ לעיל דאיירי בקרקע, והכא בנשבע על ידי גלגול.

(יד) **תוס' ד"ה דבר שאינו מסויים, בתוה"ד**, לאפוקי חצי רימון וחצי אגוז. **הגרע"א בגליון הש"ס ציין לתוס' בשבת** (צג:): **ד"ה ואמאי**, דכתבו, דכפל נוגה בכל שהוא. ותירץ **הקובץ שעורים** (אות ו), דהכא ממעטינן משום דבר שאינו מסויים רק בגנב חצי רימון וחצי אגוז, אבל אם הרימון שלם, אלא דלא נעשה גנב רק על חציו, לא מיפטר.

דף סג ע"ב

(טו) **גמ'**, **הודה על פי עצמו משלם קרן וחומש ואשם**. **בחידושי הגרנ"ט** (סימן

קאתי, והוי כאילו כתיב גנב תרי זימני.

דף סד ע"א

(א) רש"י ד"ה לרבות שאר דברים, כל הני. כתב הרש"ש, דהאי דיבור שייך לרש"י ד"ה אף כל בסוף העמוד הקודם. וברש"י ד"ה אילו כן, קאמר דהני אילו כן, לשון תשובת שאלה הן.

(ב) גמ', מה יש לך להביא וכו'. פירש רש"י ד"ה אילו וד"ה אף כל, דהתראן קאמר אילו כן, וכן מה יש לך להביא. אבל השיטה מקובצת פירש בשם תלמיד רבינו פרץ, דהתראן קאמר אילו כן הייתי אומר, והמקשן אומר מה יש לך להביא.

(ג) גמ', וכי תימא אילו נאמר קאמר. כתב המהרורא בתרא, דאין להקשות, דאף אי לא קאמר חזקיה אילו לא נאמר, הוי קשיא, אמאי לא כתבה התורה להיפך, והוי כלל מוסיף על הפרט. משום דהתורה רצתה להראות בכלל ופרט וכלל, דנדרוש כעין הפרט. ואף קודם שידע המקשה דהתנא סמך אחזקיה, לא קשיא ליה אמאי לא כתיב כסדר.

(ד) גמ', מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר. כתב הפני יהושע, דאף דבכלל ופרט וכלל לא שייך למימר הא מה אני מקיים "גניבה" לרבות וכו', דכללא קמא לאו לרבות אתי אלא למעט. וטפי שייך למימר, הא מה אני מקיים "חיים" לרבות, דהוא כללא בתרא. לא מצוי למימר הכי, משום דמשמעות "חיים" לא משמע לרבות אלא בעלי חיים, ולא שאר מטלטלים, וכקושיית התוס' ד"ה יאמר. אלא ממאי דכתיב "גניבה", ידיעין שצריך לדחוק ולפרש ד"חיים" משמע כל מילי, דאי לאו הכי, לא מצינן למדרש מדת כלל ופרט וכלל כמדתו. ולכך אתי שפיר לישנא דברייתא "יאמר גניבה שור וחיים, אילו כך הייתי אומר מה הפרט מפורש וכו'", ד"חיים" שהוא כללא בתרא, לא אתי לרבוויי אלא כעין הפרט, בדבר הקרב לגבי מובה, וכשהוא אומר "שה", הרי אי אפשר לומר כן, דהריבוי אמור, ומאי אמרת דאכתי "חיים" לא אתי לרבוויי אלא בעלי חיים, דאם לא כן תקשי, הא מה אני מקיים גניבה, ד"משור" ו"חיים" לחוד הוי ילפינן שפיר כל בעלי חיים ולמעוטי שאר מילי. אלא על כרחך מדכתיב "גניבה", משמע, ד"חיים" אתי לרבות כל דבר, ושפיר איצטריך גניבה למעט עבדים ודכוותיה.

(ה) תוס' ד"ה יאמר גניבה, בתוה"ד, והשתא בעי לרבוויי בכלל ופרט וכלל טפי ממאי דמשמע כללא בתרא. כתב הפני יהושע, דאף דאי נימא דמכללא בתרא ד"חיים" מרבינן כל מילי. אכתי תיקשי, היכי סלקא דעתך לומר והכל בכלל, כיון דאיכא למימר דלא מרבינן אלא כעין הפרט לגמרי, דהיינו בעלי חיים. מכל מקום האי קושיא לא הוי שייכא אלא בבבא קמיייתא, אבל למאי דמסיק, יאמר גניבה שור וחמור שה וחיים והכל בכלל, לא קשיא מידי, דכיון דכתיבי כל הני פרטי, הוי סלקא דעתך שפיר דמרבינן אפילו מידי דלאו בעלי חיים. ולכך לא הקשו מהא אלא כדהקשה הרא"ש מלוני"ל, דשייכא אפילו בבבא בתרייתא, דכיון דמשמעות ד"חיים" לא משמע אלא בעלי חיים, לא שייך לרבות אפילו באם אינו ענין, אלא מידי דשייך בכלל בתרא.

(ו) בא"ד, או נפרש חיים לשון חשיבות כמו אחייה לקרן כעין שגנב. כתב הרשב"א, ד"חיים" היינו דבר שוה ממון, והוי כאילו אמר כל דבר שוה פרוטה. דחשיבות ממון קרי חיות, דומיא דהא דאמר רב, "חיים אחייה לקרן כעין שגנב".

(ז) בא"ד, ופריך מה יש לך להביא בעלי חיים כשהוא אומר חיים וכו'. כתב המהרש"א, דבהך פירכא צריך לומר כשיטת ר"י, דמכח הפרטים, סלקא דעתך לרבות כל דבר מכלל ופרט וכלל, טפי ממאי דמשמע בכללא בתרא.

(קבא), ביאר בדעת הרמב"ם (פ"ז משבועות ה"ג), דמה דמתחייב בקרבן שבועה, אינו משום הכפירה לחוד, אלא דהיכא דעל ידי כפירתו הוציא ממון מבעליו, ונעשה עליו גולן עם קניני גזילה, דבכי האי גוונא אם היה מודה היה מוציא ממון מתחת ידו (היינו הקניני גזילה), חייב בקרבן שבועה.

(טז) גמ', ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. כתב התוספות ר"ד, דמעצמו דסיפא דוקא, דדוקא מעצמו קודם שבאו עדים משלם חומש ואשם, אבל אם הודה לאחר שבאו עדים, כיון שמשלם כפל, אינו משלם חומש ואשם, דממון שאינו משתלם בראש אינו מוסיף חומש. אבל מעצמו דרישא לאו דוקא, שהרי אין שם כפל, ואידי דתנא ליה סיפא תנא ליה רישא.

(יז) גמ', ואפילו טוען טענת גנב בשבועה הוא דמשלם תשלומי כפל. ביאר האור שמח (פ"ד מגניבה ה"י), דכל זמן דלא נשבע, חייב בתשלומי הפקדון, ואכתי לא הפסידו, דהרי אומר לו או השבע או שלם, ודווקא כשנשבע ונפטר, נגמרה גניבתו, ושויה רחמנא כגנב לשלם כפל. אבל אי מיפטר בלא שבועה, תו לא בעי שבועה להתחייב בכפל, שהרי הפסיד לבעלים, ונגמרה גניבתו בכפירתו.

(יח) רש"י ד"ה או אינו אלא לדין, לפרעון דשומר חנים שטוען נגנבה ישלם. כתב המהרש"א, דהיינו דשומר חנים לא יפטר בטענת גניבה, וישלם הקרן. והקשה, כיון דקרנא בעי שלומי, היאך משלם כפילא בטוען טענת גנב. אמנם לרש"י בבבא מציעא (מ"א): ד"ה אתה אתי שפיר, דפירש, דאו אינו אלא קריבה לדין, דהיינו, שמשעה שטען בבית דין דנגנבה, אף שלא נשבע, ישלם כפל. אלא דלפי זה תיקשי, מאי קשיא ליה או אינו אלא לדין, הא על כרחך הויא קריבה נמי לשבועה, וטוען טענת גנב אינו חייב כפל אלא בשבועה, דאם לא כן לא לכתוב כפל בגנב, ותיתי בקל וחומר מטוען טענת גנב. ולכך כתב, דנראה כדפירש רש"י בסוגיין, ורצונו לומר, דגזירת הכתוב היא, דבטוען נגנבה הקרן, ואפילו הכי אם נמצא שהוא הגנב ישלם כפל.

(יט) בא"ד, שם. הקשה הפני יהושע, דאי איירי בדין ולפרעון, מאי האי דמסיים קרא (שמות כב, ז) "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", הא כל שכן דחייב אי שלח יד. ותירץ, דאי לא שלח יד, משלם הקרן לבד, אבל אי שלח יד משלם כפל. והוסיף, דבלאו הכי צריך לפרש כן, דהא למאי דלא משמע להאי תנא פשטא דקרא ד"ונקרב לשבועה" אלא בלא שבועה, אי אפשר לפרש כפל דקרא ד"על כל דבר פשע", בטוען טענת גנב. דאי הכי בגנב עצמו למה לי, תיתי מקל וחומר. אלא על כרחך הוי מפרשינן דלא איירי כלל בטענת גנב, אלא בדין שומר ממש, דאי נגנב משלם קרן, ואי פשע או שלח יד משלם כפל.

(כ) גמ', נאמרה שליחות יד למטה. הקשה הרא"ה בשיטה מקובצת, אמאי איצטריכא הך גזירה שוה, תיפוק ליה מדאיצטריך למכתב "גנב", דהוי בשבועה דוקא. דאי לא, למה ליה למכתב "גנב", תיתי בקל וחומר מטוען טענת גנב. ותירץ, דאפילו בטוען טענת גנב דמחייב בלא שבועה, בעינן לכל הפחות שיכפור בבית דין, כדכתיב (שמות כב, ז) "ונקרב בעל הבית אל האלהים", ומוקמינן לכל הפחות לדין, ואיצטריך למכתב גנב, לרבות אפילו נמצא בידו בלא כפירת בית דין.

(כא) גמ', למעוטי טענת אבד. ביאר השיטה מקובצת בשם הרא"ש, דלא שייך לומר הכא דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ד"גנב" לא משמע למעוטי אבדה.

(כב) תוס' ד"ה מגנב הגנב, ד"הגנב" משמע המיוחד. התורת חיים פירש, דילפינן מה' יתירא ד"הגנב", וכדילפינן בכמה דוכתי. דה' יתירא לטפויי

ושטרות, איכא למילף לענין דבר שאינו מסויים. ומיהו כי הוה דריש ליה בכלל ופרט, ומצריך קרא לדבר שאינו מסויים, לא הוה סבירא ליה הכי. (ג) גמ', האי אם המצא תמצא מאי דריש ביה. כתב הפני יהושע, דהא דלא קאמר דדריש ליה לאתווי גגו וחצירו וקרפיו כדקאמר בסמוך. משום, דסלקא דעתך דההיא מ"המצא" לחוד נפקא, ואכתי אידך למה לי. (ד) גמ', אבל כל הני פרטי למה לי. כתב בחדושי הגרע"א, דאף דאינך פרטי לא כתיבי אלא בסיפא דקרא, דמיירי בטוען טענת גגב. מכל מקום מסתמא קאי אף ארישא ד"ימצא הגגב". והקשה, דילמא "ונקרב" דאיירי בשבועה קאי ארישא, והפרכי לא קאי ארישא, ולפי זה אי נשבע חייב בכל דבר, ובהא איירי רישא דאם ימצא הגגב. והפרכי איירי בדלא נשבע, ולא חייב אלא במטלטלין וגופן ממון, והניח בצריך עיון.

(טו) גמ', דתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה. הקשה השיטה מקובצת, דהני מילי כשהרבותא בפרשה אחרונה, אבל הכא הרבותא בפרשה הראשונה, דהיינו "אם המצא תמצא", שנאמרה קודם לפרשה ד"אם ימצא". ותיירך, דנשנית לא איירי באחרונה דוקא, אלא פעם נוספת, מה לי בראשונה מה לי באחרונה. (טז) גמ', אימא גגב עצמו בשבועה. כתב הרשב"א, דפריך למאן דאמר חד בגגב עצמו וחד בטוען טענת גגב, משום דבההיא פרשתא כתיב "ונקרב בעל הבית אל האלהים", דדרשינך "ונקרב" לשבועה, וכיון דתרווייהו מההיא פרשתא נפקי, אימא דתרווייהו דוקא בשבועה. אבל למאן דאמר דאיירי בגגב עצמו, הא לא כתיב באותה פרשה אלא "שנים ישלם", ומאי קאמר אימא בשבועה, והא מהיכא תיתי, דמטוען טענת גגב לא אתיא, דאיכא למפרך מה לטוען טענת גגב דבהיתרא אתי לידיה. אבל השיטה מקובצת פירש בשם תלמיד רבינו פרץ, דפריך לכולי עלמא, כיון דיש להשוות גגב וטוען טענת גגב בדבר זה.

(יז) גמ', מאי לא כך היה, אמר אביו וכו'. כתב התורת חיים, דצריך לומר ד"לא כך היה" בתמיהא קאמר, וכי לא כך היה דין גגב כמו דין טוען טענת גגב, והלא קל וחומר הוא, ואם כן לא לכתוב רחמנא שנים ישלם בגגב. (יח) גמ', לא לכתוב רחמנא שנים ישלם בגגב וליתי בקל וחומר וכו'. הקשה הרשב"א [לשיטתו באות טז], כיון דאיירי אליבא דמאן דאמר חד בגגב וחד בטוען טענת גגב, מאי קאמר. הא להאי מאן דאמר, לא מ"שנים ישלם נפקא", ולא לקל וחומר אצטריך, דבהדיא כתיב. וביאר, דהכי קאמר, אמרת לא כך היה, דלכולי עלמא קרא ד"שנים ישלם" לא בא אלא לחייב גגב עצמו בלא שבועה. דלא יאמר "שנים ישלם", ותיתי גגב עצמו מקל וחומר. וכל שכן למאן דאמר חד בגגב וחד בטוען טענת גגב, דלא אצטריך "שנים ישלם" דגגב בהדיא כתיב, וכי קאמרינך לדידיה שנשנית אותה פרשה משום דבר שנתחדש בה, היינו בשביל "המצא תמצא" "המצא" בעדים "תמצא בדיינין", ושנים ישלם בלא שבועה.

(יט) רש"י ד"ה ואימא, הואיל ומקראי דלעיל נפקא לך גגב עצמו. כתב הפני יהושע, דקראי דלעיל, היינו קראי דפרשת "כי יתן" עד "על כל דבר פשע". ואף על גב דקרא ד"אם המצא" נכתב קודם, מכל מקום קרי להו רש"י מקראי דלעיל, כיון דאייתנין להו לעיל בריש פרקין.

דף סה ע"א

(א) גמ', אין לי אלא ידו וכו'. התוס' לקמן (עט). ד"ה או הוכיחו מסוגיין, דגגב לא מיחייב אלא במקום שראוי לקנות. אמנם התוס' בכתובות (לא). ד"ה וברשות כתבו, דבגניבה מתחייב על ידי משיכה ברשות הרבים, אף דבמקח לא קניא. וביאר הקובץ שעורים (בבא בתרא אות שח), דבמקח בעי להוציא מרשות מוכר ולהכניס לרשותו, ובמשיכה לרשות הרבים

נדאם לא כן הדרא קושיית הרא"ש מלוגיל, דהיאך קאמר מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר, והא לא יהא אלא ככלל ופרט דלא מרבינך מיניה כל דבר. ואפשר דכיון דחד תנא הוא וקושטא הוא שהוא משיב לעצמו, אין לחוש לכך. והמהר"ם פירש, דכוונתם לומר, דאם לא בא לרבות מכעין הפרט אלא בעלי חיים, לא לכתוב שום פרט אלא "גניבה" ו"חיים", וליהוי "גניבה" כלל ו"חיים" פרט, ונילף מינה בעלי חיים, ועל כרחך ד"חיים" הוי כלל ומרבינך מיניה כל דבר.

(ב) בא"ד, דסובר זה התנא שאין לנו לתלות זה הדבר בצד טומאה כיון שטומאה חלוקה יותר מדאי. ביאר האתון דאורייתא (כלל א), דתנא דאיך ברייתא פליג אהא, ומדמה טומאות להדדי, דסבירא ליה דטומאת נבלת עוף טמא הויא מטעם מגע, אלא שייחודה התורה מקום למגעו, דוקא בבית הבליעה. ומשום הכי שפיר משתתף שם טומאה זו עם טומאת שור וחסור ושה, דנבלתם נמי מטמא במגע, אלא דמגעם בכל מקום. אבל תנא דבי חזקיה סבר, דטומאת נבלת עוף טמא היא מטעם אכילה, ולכך חלוקה מינייהו, דאינהו מטמאים במגע ומשא, ונבלת עוף טמא מטמא על ידי אכילה.

דף סד ע"ב

(ט) תוס' ד"ה אי הכי, היינו משום דלא חש לפרשה. כתב הפני יהושע, דלפירוש ר"י בתוס' לעיל (עמוד א') ד"ה יאמר, לא יתכן לומר כן, דהא אדרבה כל הברייתא בנויה אהאי סברא, דשייך שפיר לדרוש מחיים לרבות כל דבר, או משום דהוא לשון חשיבות, או באם אינו ענין, ואיך שייך לומר "כללא גופיה חיים כתיב ביה". ומה שכתבו התוס' דלא חש לפרשה, היינו לשינויא בתרא שכתבו לעיל (שם), דלא מרבינך מכללא ד"חיים" אלא בעלי חיים דוקא. אלא דמעיקרא לא סלקא דעתך כלל לחלק בין בעלי חיים לאינו בעלי חיים. אבל כיון שכבר תירך, "אי מה הפרט מפורש בעלי חיים", הדר מקשה לנפשיה, כשהוא אומר "חיים" הרי חיים אמור, ועל כרחך דכלל ופרט וכלל אתא לרבות כל דבר, ואהא לא חש להשיב, דממילא משמע דכללא גופא "חיים" כתיב ביה.

(י) גמ', שדי שור בין המצא לתמצא לאתווי מאי אי לאתווי בעלי חיים מחיים נפקא. הקשה השיטה מקובצת, אמאי לא משני, דשור אתא למעוטי דלא מחייב, אלא הקרב לגבי המזבח דומיא דשור. ותיירך, דאם כן לשתוק מ"חיים". והוסיף, דאף דלעיל דרשינך הכי אף דכתיב חיים, היינו משום דלעיל הוי חיים כללא בתרא, ולא מצי שתיק מיניה, דאי שתיק הוי גניבה כלל ושור פרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט, שור אין מידי אחרינא לא, אבל הכא דאיכא תרי כללי בלא "חיים", שפיר מצי לשתוק מיניה.

(יא) גמ', אלא ריבה ומיעט וריבה הוא. הקשה הרשב"א, אי דרשינך בריבוי ומיעוטי, מאי קאמר יאמר ואילו כן, והא ליכא לאקשווי הכי אלא למאי דדרשינך בכללי ופרטי. ותיירך, דתנא דבי חזקיה אתא ללמד דרך קושיות אלו, שאי אפשר לפרשם בכללי ופרטי אלא בריבה ומיעט וריבה. והתורת חיים כתב, דתנא דבי חזקיה שקיל וטרי אמאי בעינך לקרא, ד"המצא תמצא" למידרשיה בריבה ומיעט וריבה, יאמר "שור וגניבה וחיים" והכל בכלל, דנידרשיה בכלל ופרט וכלל, וכדמפרש רבא לעיל.

(יב) גמ', אי הכי כל הני פרטי למה לי חד למעוטי קרקע וכו'. הקשה השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, השתא מנא ליה למעוטי דבר שאינו מסויים. ותיירך, דבתר דגלי לה לעיל בטוען טענת גגב, נילף מיניה לגגב. ואף דבקרקעות ועבדים ושטרות איצטריך למעוטי בתרווייהו, ולא יליף חד מחבריה, מכל מקום למעוטי דבר שאינו מסויים, גילוי מילתא הוא. ועוד, דכיון דגלי קרא שהם שוים לענין מיעוטי דעבדים קרקעות

מדכתיב "גנבה וחיים" מיותרים בקרא. ואיירי קרא בקרן. אבל כפל לא מיקרי גניבה שהרי לא גנבו. ובשם רבינו ישעיה פירש, דרריש מוסמך חיים לגניבה.

(ח) תוס' ד"ה גופא, במסקנא דמילתא אמרינן דרב איירי ביוקרא חולא. כתב בחדושי הגרע"א, דהוצרכו לכך, משום דלסלקא דעתך, דרב מיירי נמי בפטומה, לא תיקשי, כיון דלא שמעינן לה ממתניתין דלקמן, דכיון דבעידנא דנתפסמה, החזיקה לעצמו בתורת גניבה, הוי כגנב מחדש על הפטימה, והווי לגבה עתה שעת גזילה. כיון דהוא של הבעלים והוא מחזיק בו. וממתניתין לא שמעינן אלא ביוקרא חולא. ולכך הקדימו, דלמסקנא דאף בפטימא ממילא אמרינן "אטו תורא גנבא ממך" ולא מיירי רק ביוקרא, תיקשי, מאי שנא ממתניתין דלקמן.

(ט) בא"ד, דעיקר רב לא אתא לאשמועינן אלא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין. במשנת רבי אהרן (סימן יז אות א), דקדק מרש"י לעיל (סד): ד"ה אחייה, דכתב דמדכתיב "חיים", ילפינן דהחיייה לקרן של גניבה שיהא שלם. דעיקר מה דאשמועינן רב, היינו דינא דקרן כעין שגנב, דגזירת הכתוב היא דמשלם כהאי שעתא. אבל תשלומי ד' וה' דלא איירי בהו קרא, משלם כי השתא. והיינו משום, דתשלומי הקנס הוו מדין השבה, דחייבתו התורה להשיב את הגניבה פעמים נוספות, ולכך אין לחייבו אלא השווי דהשתא, שהרי המעות הם חליפי הגניבה, דמה לי הן מה לי דמיהן. אבל התוס' לשיטתם לקמן (עמוד ב) ד"ה אלמא, דאין לחלק בין תשלומי כפל וד' וה' לקרן, דתשלומי הקנס הם מדין תשלומי הגניבה, דחייבתו התורה לשלם את שוויה פעמים נוספות, ולפיכך, לולי גזירת הכתוב דמשלם כשעת העמדה בדין, היה צריך לשלם כדשוויא מעיקרא, דבהאי שעתא נתחייב בתשלומי הגניבה.

(י) בא"ד, אמר קרא גניבה וחיים אחייה לקרן כעין שגנב ומשמע ליה דוקא לקרן ולא תשלומי ד' וה'. הקשה התורת חיים, דלדבריהם, העיקר חסר מן הספר. דהוה ליה למימר, "אמר קרא גניבה וחיים, אחייה לקרן כעין שגנב, דוקא לקרן אבל תשלומי כפל וד' וה' לא. ולכך פירש, דפשיטא ליה לרב, דתשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין, דסברא הוא דכתב הרא"ש (לעיל אות ה). והעיקר מה דאשמועינן רב היינו להא דקרן כעין שגנב. ואף דמתניתין היא דכל הגולנין משלמין כשעת הגזילה כדהקשו התוס', מכל מקום הוה אמינא דדוקא גולן, אבל גנב, כיון דמשלם כפל או ד' וה', קרן נמי דומיא דכפל וד' וה', (דהוקשו התשלומים להדדי, דכתיב "שנים ישלם חמשה בקר ישלם"), וכי היכי דתשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדין, הכי נמי קרן.

(יא) בא"ד, דאמר רבא גול שלש אגודות וכו', אמאי לא מייתי ראייה ממתני' דכל הגולנים משלמין כשעת הגזילה. קושייתם מתבאר לפי מה שביאר האור שמח (פ"ג מחמץ ומצה ה"ח) בדעת התוס' לקמן (קה). ד"ה אמר, דלרבא ליכא חיוב השבה אלא חיוב דמים בלבד, אם יאבד או יגנב. ואהא הקשו, דלחיוב דמים שפיר מצי לאתווי מהא דכל הגולנים. (אבל לפי מה שביאר האור שמח בדעת רש"י (שם) ד"ה חייב, דלרבא איכא חיוב השבה כשהחפץ בעין, לא קשיא מידי. כיון דלא שמעינן לה מהא דכל הגולנים, אלא מחמץ שעבר עליו הפסח, דמוטל עליו חיוב השבה למיהדר החמץ הנאסר בהנאה לנגול). ולפי זה יתבאר נמי תירוצם, דסלקא דעתך, דכיון דפקע חיוב השבה, לא יהא חייב דמים, קא משמע לן מתני' דגול חמץ, דאף דליכא חיוב השבה על החמץ כשהוא בעין, מכל מקום משלם דמים כעין שגנב. (ג.ר.)).

(יב) גמ', אנא פטימנא ואת שקלת. הקשה המצפה איתן, מאי טעמא לא נימא דהגנב כיורד לנכסי חברו והשביחה שלא ברשות, דידו על

איכא הוצאה מרשות בעלים וליכא הכנסה. אבל הגנב מתחייב בשביל הוצאה גרידא, אף שלא הכניס לרשותו. והוסיף, דלדעת ריצב"א (שם), אין גנב מתחייב אלא במשיכה הראויה לקנין, והיינו דבשביל הוצאה גרידא אינו נעשה גנב, אלא בעינן אף הכנסה לרשותו, וכתוס' דמכילתין.

(ב) תוס' ד"ה אין, בתוה"ד, כלומר שהכניסה במקל. הקשה הרש"ש, אי הכי קני מדין משיכה, דמהניא אף בסימטא, ואמאי נקט גגו וחצירו. ותירץ הקובץ ביאורים (אות נא), דמשיכה קונה משום דהוי הכנסה לרשותו, וכקנין חצר, ובמקום דחצר אינה קונה, משיכה נמי אינה קונה. ובקובץ שעורים (בבא בתרא אות שח) תירץ, דפירשו כן אליבא דהילכתא, דמשיכה אינה קונה מדאורייתא במקח, והוא הדין לענין גניבה. [ועיין באות הבאה].

(ג) בא"ד, שם. רש"י בבבא מציעא (י): ד"ה גגו פירש, דאיירי שנכנסה לרשותו ונעל בפניה. וביאר הקצות החושן (סימן שמח סק"ב), דכיון דנכנסה מעצמה לרשותו, אף דנתכוין לקנותה, לא מיחייב במחשבה גרידא, משום דבמחשבה אינו נעשה גולן עד שיעשה מעשה, וכגון דינעל בפניה. וכתב האבן האזל (סופ"ב מגניבה), דתוס' נמי סברי דבעינן מעשה גזילה, אלא דלא סגי דינעול בפניה, דבעינן דיעשה מעשה בגוף הגזילה. והוסיף, דרש"י לא פירש כן משום קושית הרש"ש [באות הקודמת]. והאמרי משה (סימן לב, ב) כתב, דהא דבעינן מעשה היינו בשביל חיוב כפל דגנב, אבל קרן דגולן חייב אף בלא מעשה.

(ד) בא"ד, ואיצטריך לרבוויי חצר לאשמועינן דחצר קונה אף לחובתו. כתב הרש"ש, דהלשון תמוה, דמה בכך שהוא לחובתו, כיון דהוי מדעתו, והוי להו למימר דאשמועינן דחצר קונה אף לדבר עבירה, וכדאסקי.

(ה) גמ', קרן כעין שגנב תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין. ביאר המחנה אפרים (נזקי ממון סימן א), דדעת התוס' בסוגיין ד"ה גופא, ורש"י בפסחים (לב). ד"ה היכא, דילפינן להא דקרן כעין שגנב מקרא ד"אשר גול", דלולי קרא הוה אמינא דכל שמחזיר לו השתא כלי אחר כמותו, הוה סגי, אף דהוול. אבל הרא"ש (בפרקין סימן ב) כתב, דקרן כעין שגנב מילתא דפשיטא היא, דאילו איתברא ממילא משלם ארבע כדשוויא מעיקרא, דבשעת שבירתה לאו מידי קעביד, ואפילו איתבר בפשיעה, הא גולן לא מקבל עליו שמירתה, ואשעת גזילה קמחייבת ליה, וההיא שעתא היתה שוה ארבע. ועוד, דסברא הוא דקרן נתחייב בשעת גניבה, אבל כפל ארבעה וחמשה לא מחייב עד שעת העמדה בדין, דאי מודה מיפטר. והקשה הפני יהושע, דלטעמא דאי מודה מיפטר, בעי לשלם כשעת העמדה בדין.

(ו) גמ', שם. כתב הרא"ש (בפרקין סימן ב), דבשעת העמדה בדין דכפל היינו כמשמעותו, כשווי בגמר הדין, אבל לענין ארבעה וחמשה, שמין כמה היה שוה בשעת טביחה ומכירה, דההיא שעתא קמחייב. וביאר הפלפולא חריפתא (אות ה'), דמסברא בעינן למיזל בתר שעת החיוב, אלא דכפל נתמעט מ"אחייה לקרן כעין שגנב", דאתא למעוטי כפל דהוי כשעת העמדה בדין, אבל לענין ד' וה' דליכא מיעוט, אזלינן בתר שעת החיוב. ובחדושי רבינו מאיר שמחה ביאר, דבכפל מחוייב על מעשה הגניבה, וכיון דהגניבה אינה יוצאת מרשותו עד ששיב לבעלים, נמשך מעשה הגניבה עד שעת העמדה בדין, ולכך צייתה התורה לשער כשעת העמדה בדין. אבל בטביחה הא לאחר דטבח, תו לא נמשך סיבת החיוב, ולכך משלם כשעת הטביחה. ובביאור הגר"א (חושן משפט סימן שנד ח), כתב, דדעת הרמב"ם (פ"א מגניבה הי"ד), דבד' וה' נמי משלם כשעת העמדה בדין.

(ז) גמ', אמר קרא גניבה וחיים, אמאי קאמר רחמנא חיים בגניבה, אחייה לקרן כעין שגנב. ביאר השיטה מקובצת בשם רבינו יהונתן, דדרשינן ליה

מעשה גנבה לא מתחייב). אבל בהיזק בידים, הגנב עצמו שכבר יש לו קנין גנבה, ברגע שמוזיק יש לו קנין גולה, ונעשה גנב ולא מוזיק. דכל היזק שעושה הגנב, כיון דכבר יש לו קנין גנבה מקרי גנב, דמה שמוזיק היינו משום שהגנבה בידו וברשותו, ומחזיקה כשלו לעשות בה כחפצו.

(ז) **רש"י ד"ה תברא, בסוה"ד**, וגבי טביחה ומכירה הוי כי תברה או שתייה. הקשה **בחדושי הגרע"א**, במה דמיא מכירה לתברא, דהא המכירה אינה מתקיימת. ובפרט לרב דהוא מרא דשמעתין, דסבר **לקמן** (סז): דיאוש קונה, וחיוביה דמכירה דוקא לפני יאוש, ולא אהני מעשיו, וחיוב בד' וה' משום דשנה בחטא. וכתב, דבפשטות הסוגיא יש לפרש דסתמא קמייירי דאף טבחה, אלא דלשון רש"י משמע דמכרה הוי כמו תברא.

(ח) **גמ', כי קאמר רב כגון דמעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה זוזא**. כתב **הרא"ש** (בפרקין סימן ב), דאף דתברה ושתייה בגוונא דידן שהחול, משלם ד' כדמעיקרא, שלא יהא חוטא נשכר.

דף סה ע"ב

(ט) **גמ', כגון שנשבע וחזר ונשבע ארבע פעמים**. כתב **הרשב"א**, דאיירי דכפר והודה בבית דין זה, וחזר וכפר בבית דין אחר, ונשבע, וכן ארבע פעמים. דבבית דין אחר, כיון שהחזק לכפור ולישבע לשקר ב' פעמים, אף דלא החזק כפרן בעדים, היאך מוסרין לו שבועה, והלא ראו שלאחר שהורה ונראה שעשה תשובה, חזר לקלקלו שניה ושלישית, והחזק כפרן לאותו ממון, ומחייבים אותו ליתן.

(כ) **תוס' ד"ה כפילא, בתוה"ד**, קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא זוזא. **והשיטה מקובצת** ביאר בשם **הר"א מגרמישא**, דאף דלפי זה ליכא נפקותא בין רבנן לר' יעקב, דלעולם אין משלם חומש דעולה לו בכפילו. מכל מקום פליגי בהא, דלר' יעקב צריך לפרש בהדיא דנותנו בתורת חומש. **והמהר"ם** כתב, דפליגי כשחומשו יותר מכפילו, כגון דמעיקרא שוה ד', ולבסוף שוה חצי זוז, דהכפל משלם כדהשתא והוי חצי זוז, והחומש דמשלם כמעיקרא הוי זוזא.

(כא) **תוס' ד"ה אלמא, בתוה"ד**, כדאמר דתברא. ביאר **בחדושי הגרע"א**, על פי מה שפירש **בשיטה מקובצת**, דתוס' איירי בגוונא דהגניבה בעין, ושוה ד'. ולפי זה ראייתם מתברא. דהתם טעמא משום דהוקר ברשות בעלים, והכא נמי דהוי בעין צריך להחזיר כדהשתא, דברשות בעלים הוקר. והוסיף, דמוכח מתוס', דבנשבע על הפקדון כשהיה שוה זוז ונתייקר. אם הוא בעין, צריך לשלם חומש כדהשתא. [ולפי זה לכאורה תוס' דלא **כהקצות החושן** (לעיל אות טז עיין שם) דאי חיוב דתברא משום מוזיק, אמאי ישלם חומש כשעת היוקר. (ר.ג.א)].

(כב) **גמ', טלה ונעשה איל**. כתב **הקובץ שעורים** (אות יב), דדוקא ככהאי גוונא הוי שינוי. אבל אם גנב טלה ונעשה פילגס, או שגנב פילגס ונעשה איל לא הוי שינוי, ולא תיקשי דאי הכי איך הוי שינוי מטלה לאיל, הא בינתיים נעשה פילגס, דיש לומר דתלוי במה דנשתנה עכשיו, מכפי שהיה בשעת הגזילה.

(כג) **רש"י ד"ה נעשה שינוי בידו**, וקנאו בשינוי להא מלתא דאם טבח וכו' אבל קרן היכא דאשבח משלם כי השתא. ביאר **השיטה מקובצת**, דטעמיה, משום דטבחה הוי כשתיה או תברה. והקשה **השיטה מקובצת** בשם **רבנינו ידידיה**, הא טעמא דשתיה או תברה, משום דכיון דאם איתא הדרא למרה בעינא, האי שעתא דקא שתיה לה קא גזל לה, אבל הכא אי נמי איתא, לא הדרה למרה, אלא מצוי לסלוקיה בדמי, משום דנעשה שינוי וקנאו, וליכא לחיוביה כי אם מההיא שעתא דגזיל לה דהיא שעת גניבה. ולכך כתב, דלא משלם הקרן אלא כשעה שגנב. אמנם **הפני יהושע** תירץ, דרש"י

התחתונה, ונוטל רק את ההוצאה ולא את השבח. **והפני יהושע (לקמן צד)**. ביאר בדעת **הרמב"ן במלחמות** (לד. מדפי הרי"ף), דהשבח הוי לגזלן משום תקנת השבים. והא דאמרין "אנא פטימנא ואת שקלת", היינו, דדוקא היכא דפיטמה הגולן בידים שייך תקנת השבים, דכיון דטרח בה. אבל בשבחא דממילא ליכא לתקנת השבים. **והחזון איש** (סימן יז סק"ד) כתב, דאף אי שייך הפיטום לבעלים, אינו בדין דנחייב את הגנב בקנס כנגד מה שפיטם את הבהמה בידו. [ועיין באות הבאה].

(ג) **תוס' ד"ה דתניא, בתוה"ד**, טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו משמע אפילו מעיקרא שויה זוזא ולבסוף ד' וכו'. פירש **המהרש"א**, דלדעת ר"י **בתוס' לקמן** (סו). **ד"ה טלאים**, דמים כשל עכשיו בכל גוונא, אף בנשתנו למעלותא, דהיינו דמעיקרא שויה זוזא ולבסוף ד', דומיא דטלאים כדמעיקרא, דהיינו נמי בנשתנו למעלותא כגון טלה ונעשה איל. ומדמשלם כפל ד' זווי כי השתא, מוכח דמגרע כח הקרן, דהא היכא דאיתבר ממילא, משלם קרן זוזא, כדמעיקרא.

(יד) **רש"י ד"ה מה לי קטלה פלגא**, הלכך מההיא שעתא דאכחשה אתחלה לה טביחה. ביאר **הנימוקי יוסף** (כו. מדפי הרי"ף), דהיינו כדכתבו **התוס' ד"ה מה**, בפירוש בתרא, דאף דאם היה הורגה כולה בענין זה לא היה בה דין ד' וה', מכל מקום ההכחשה כתחילת שחיטה.

(טו) **תוס' ד"ה מה, בתוה"ד**, דאין הולכין בתר הדמים דהשתא דקנאה בשינוי ואינה של גנב אלא בתר מעיקרא שהיתה שלו. הקשה **בחדושי הגרע"א**, דהאי טעמא דקנאה בשינוי לא שייך בקטלה פלגא, דהכחשה לא הוי שינוי, וכדמוכח מדחייב ד' וה' ולא אמרינן דשלו הוא טובח ומוכר. אמנם הביא **השיטה מקובצת** כתב, דלאו מטעם שינוי קונה מוכח לה, אלא מטעם, דהא דאזלינן בתר השווי דשעת העמדה בדין, היינו דוקא אם הגניבה עצמה הוזהרה, אבל לא מחמת שינוי גוף הגניבה כמו בקטלה כולה. וכתב לכך נתכוונו גם **התוס'**, ומה דכתבו "דקניא בשינוי" לאו דוקא, ועיקר הראיה מקטלה כולה דמשלם כשעת העמדה בדין, דלמאן דאמר דשינוי לא קני אמאי לא נימא דמשלם ד' וה' כשווי נבילה בשעת העמדה בדין, דהא הוזהרה הבהמה בהאי שעתא מחמת דשחוטה היא. ועל כרחך, דכל שאם היתה הגניבה בעין כעין שגולה, היתה גם עתה שוה יותר, אלא דנפחת שוויה משום השחיטה, בהא משלם כמעיקרא. והכא נמי בהוכחשה, דאנו דנין כפי שוויה עתה, בגוונא דלא נשתנתה מעת שגנב, ולא לפי שוויה לאחר דהוכחשה.

(טז) **גמ', תברה או שתייה משלם ד'**. כתב **הקצות החושן** (סימן לד סק"ג), דחייב משום מוזיק. דליכא לחייבו משום גנב או גזלן, וכדמוכח מדאיתבר ממילא דמשלם זוזא, אף דאגבה לחיבתא בתר דשויה ד', ואף דבחצירו היא, וכל שעתא ושעתא גזליה, אינו משלם ארבעה, דכיון דכבר גולה ואינה ברשות הנגול, תו לא מחייב משום גזילה. אמנם **הנתיבות המשפט** (ביאורים סימן לד סק"ה) כתב, דאף אי נימא כדבריו דעל ידי ההגבהה לא נעשה גזלן, מכל מקום אם עשה שינוי, ודאי הוי גזלן, כיון שעל ידי שינוי הוציא מרשות בעליו, והוי גזילה חדשה, ולכך בתברה דהוי שינוי, חייב משום גזילה. וכתב, דהכי מוכח מהא דכתב **רש"י ד"ה תברא**, דההיא שעתא דתבריה ושתייה הוי דקא גזיל לה. [ועיין לקמן אות כז]. **והאמרי משה** (סימן לב, יב) ביאר בדעת **הרמב"ם** (פ"א מגניבה הי"ד), דאף דמעשה שבירה לגבי כל אדם חשיב מוזיק. בגזלן, כל היזק שעושה בגנבה הוי גנב ולא מוזיק. דאף שמעשה הגנבה לא היה אלא ברגע הראשון, מכל מקום אם מחזיקה ואינו מחזירה לבעלים הווי גנב בכל רגע. (וכמו שהקשה הקצות החושן (שם) מאי טעמא באיתבר ממילא פטור על היוקרא, ולא יתחייב על רגע זוז משום גנב. ואף דהא לא קשיא, משום דכל שאינו עושה

ל) גמ', מכל מקום קשיא. הקשה הרשב"א, מאי מקשה מינה לר' אילעא, הא לדידיה משבשתא היא, וכדאמר ליה לר' חנינא "אלא מאי לא קנה אי הכי לשלם כי השתא". ותירץ, דאנן דקיימא לן כר' אילעא קשיא לן האי ברייתא, דלא משבשינן לה.

לא) גמ', הא מני בית שמאי היא דאמר שינוי במקומו עומד. הקשה השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, דאכתי תיקשי לרבי אלעאי, מאי קושיא, דכיון דלא קני ליה לישלם כי השתא. הא רבי אלעאי לא סבר להך סברא, דתורא גנבי מינך דיכרי גנבי מינך. כדאיתא לעיל, דאמר ליה רחמנא ליצלן מהאי דעתא. ותירץ, דדוקא לעיל לא סבר להאי סברא, לפי דברי המקשה, שהיה אומר ואפילו למאן דאמר שינוי קונה, לא חשיב האי שינוי. ולכך סבר רבי אלעאי, דכיון דלא חשיבת ליה שינוי כלל, אם כן לישלם כי השתא, דלא שייך למימר תורא גנבי מינך. אבל השתא דשפיר חשיב שינוי גמור, אלא דאתיא כבית שמאי דאמרי שינוי במקומו עומד, דלא קני ליה שום שינוי בעולם, שייך לומר תורא גנבי מינך.

לב) תוס' ד"ה הא, בתוה"ד, דמאי ענין אתנן אצל שינוי. ביאר הפני יהושע, דלענין אתנן לא שייך לומר שינוי קונה או אינו קונה, דבלאו הכי דידיה הוי.

לג) תוס' ד"ה הם ולא, תימה דבסמוך נפקא ליה לרבה וכו' דכתיב אשר גזל. ביאר הפני יהושע, דכוונתם להקשות, "אשר גזל" למה לי, תיפוק ליה מ"הם", דכיון דלגבוה מהני שינוי, כל שכן להדיוט. אבל איפכא ליכא להקשות, ד"הם" למה לי. דהא סלקא דעתך אמינא, דשאני לגבוה דמימאס. ועוד, ד"הם" איצטריך למעט ולדוהיהן, דתרווייהו שמעית מיניה, דפשטא דקרא הכי משמע כדאיתא בסמוך.

לד) בא"ד, וההיא דלא הספיק ליתן לו עד שצבעו נראה לרבה דאיירי נמי בשינוי החזור שיכול להעבירו על ידי צפון. כתב הדבר אברהם (חלק ג סימן לא), דמהכא מוכח, דשינוי החזור לא קני, משום דכיון שיחזור, לא הוי שינוי גם לפני שיחזור לבריו. דאין לומר דהשתא דהוי בהשתנותו חשיב כשינוי גמור. ואינו קונה, משום דשינוי אינו קונה אלא היכא דבלאו הכי לא תתקיים עוד מצות השבה בחפץ עצמו, ד"כאשר גזל" בעינן. אבל בשינוי החזור, שבקנינו יפקיע את המצות העשה, דאי לאו דקני אפשר לחזור ולסתור ולהחזירו כעין שגול, ובעמוד וסתור והשב קאי, לא קני. דלפי זה מאי מיייתי מלא הספיק ליתן לו עד שצבעו, משום דאיירי ביכול להעבירו על ידי צפון, והוי שינוי החזור, הא אף אי שינוי החזור לא קני, מכל מקום השתא הוי שינוי.

סבר, דכהאי גוונא הוי שינוי הבא מאליו, דהגולן לא שינה בה מידי, ולכך לא קני, ולא דמי לשינוי מעשה שהגולן עצמו עשה השינוי. [נועין נמי ברש"י להלן (סו.) ד"ה שינוי קונה].

כד) בא"ד, וכפל כעין שגנב או כשעת העמדה בדין. ביאר המהר"ם, דהיינו אי כברייתא דקתני דמשלם כפל כעין שגנב, אי כדרב דמשלם כשעת העמדה בדין, ולקמן (סו.) פריך מינה לרב.

כה) גמ', איתביה רבי חנינא לר' אילעא וכו'. הקשה בחדושי מרן רבינו חיים הלוי (פ"ב מגזילה ה"ו), דתנן לקמן (צו:) דגול בהמה והזקינה משלם כשעת הגזילה, ולר' חנינא דסבר דלא הוי שינוי לקנות על ידו, אמאי לא מצי למימר הרי שלך לפניך. וביאר, דאף דלא מהני שינוי כי האי לקנות, מכל מקום כיון דהבהמה מיהת נשתנית ולא הויא כעין שגול, אינו יכול לומר הרי שלך לפניך.

כו) גמ', ואי סלקא דעתך קנייה בשינוי אמאי משלם. כתב הפני יהושע, דהוא יתור לשון, דהוי מצי לאקשווי בפשיטות, דר' אילעא פוטר מד' וה', והכא מחייב בהדיא. ותירץ, דאי לאו דנקט ר' אילעא בהדיא דנעשה שינוי בידו וקנאו, היה אפשר, דהא דפטור מד' וה' היינו לאחר יאוש, דבכהאי גוונא מועיל אפילו שינוי כל דהו. ועוד, דלאחר יאוש, אפילו בלא שינוי השבח גופא דגולן, ויש לפוטרו מד' וה' דהוי כמו שותף בגוף הבהמה, לדעת הסוברים דהנגול לא מצי לסלק להגולן בווי בגוף השבח. אבל כברייתא איירי קודם יאוש, דלא קנייה בשינוי כל דהו, ושבח נמי לא קני קודם יאוש לדעת הרמב"ם (פ"ב מגזילה ה"ו), ולכך שפיר מחייב בד' וה'. אבל מדנקט רבי אילעא נעשה שינוי בידו, משמע דשינוי לחד קונה, מקשה שפיר.

כז) גמ', תורא גנבי ממך דיכרא גנבי ממך. הקשה האמרי משה (סימן לב, טו), מהכא לנתיבות המשפט [לעיל אות טז], דנחי דלא גנב תורא, מכל מקום כיון דהטביחה הוי כתברא ושתיא, ואיכא גניבה חדשה, אמאי לא יתחייב ד' וה' כפי שושה עתה.

כח) גמ', אמר לו רחמנא ניצלן מהאי דעתא. ביאר הפני יהושע, דכוונתו, דכיון דאמרת דשינוי כי האי לא קנה, על כרחך דמיקרי שפיר כעין שגול, כיון דהאי גופא ממש הוא, ולכך לא שייך תו למימר דיכרא גנבי ממך, דהא ודאי גנב ממנו הגוף ממש, ויש לשלם ד' וה' על אותו גוף שגנב.

כט) גמ', אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך. ביאר הרמב"ן במלחמות (לד. מדפי הרי"ף), דר' חנינא קאמר, דאף דלא הוי שינוי גמור, מ"מ חשיב שינוי במקצת, דנשתנה ממה דהוי בשעת הגזילה, ולכך לא יתחייב בד' וה'.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ה"כ פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©